

Les cròniques marcianes, de Ray Bradbury

DOSSIER DIDÀCTIC

El gust per la lectura 2024-2025

Tercer i quart d'ESO

DOSSIER DIDÀCTIC

Autor: [Ferran March](#)

Subdirecció General de Llengües

Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Data de publicació: juny 2024

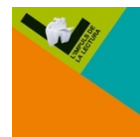

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, està exempta de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No Comercial-Compartir Igual 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar a: [Creative Commons — Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional — CC BY-NC-SA 4.0](#)

Generalitat de Catalunya
Departament
d'Educació

Índex

INTRODUCCIÓ	4
Justificació: la proposta de lectura	5
Presentació del dossier (I): objectius	7
Presentació del dossier (II): estructura	8
Presentació de les activitats (I): la tipologia	9
Presentació de les activitats (II): els <i>plànols</i>	12
Quadre resum d'activitats	13
ACTIVITATS	14
1. YLLA.....	15
2. ELS TERRÍCOLES	22
3. ... I LA LLUNA CONTINUÏ BRILLANT	30
4. TROBADA NOCTURNA.....	37
5. AMUNT PEL BELL MIG DE L'AIRE.....	44
6. USHER II	53
7. ELS LLARGS ANYS.....	60
8. LES POBLACIONS SILENCIOSES	68
9. VINDRAN PLUGES SUAUS.....	75
10. L'EXCURSIÓ D'UN MILIÓ D'ANYS.....	81
ANNEXOS.....	88
FITXA DE PERSONATGE	89
PARLA L'AUTOR	90
RESSENYES.....	94

INTRODUCCIÓ

Justificació: la proposta de lectura

Abans d'endinsar-nos en el dossier, creiem adequat respondre tres preguntes per tal de justificar la proposta de lectura i introduir alguns conceptes i idees que ens ajudaran a posar-nos en situació.

*Per què proposem llegir **contes**?*

A casa nostra, el gènere del **conte literari** no gaudeix del mateix reconeixement i prestigi que la novel·la (a diferència del que passa, per exemple, en la literatura nord-americana), tot i la llarga tradició i trajectòria d'una pila de bons autors i autores que l'han conreat en català (alguns fins i tot de manera exclusiva). Aquesta realitat, innegable, l'ha convertit en un gènere que sempre s'ha hagut de vindicar a si mateix. El conte literari tampoc s'ha fet gaire present en el marc de l'anomenada literatura juvenil, ans el contrari (hi trobem, està clar, més sagues interminables que narrativa breu). El motiu pel qual proposem llegir contes en el marc del programa *El gust per la lectura* no és només la voluntat de posar en valor el gènere per a qualsevol públic lector (que també), sinó el convenciment que, per les seves **característiques singulars**, pot ser molt adequat i atractiu pel públic al qual ens adrecem i per la tasca d'acompanyament i foment de la lectura que tenim entre mans. La **brevetat i sentit d'unitat** del conte permeten gaudir del plaer d'una "lectura completa" en una sola sessió de lectura (al contrari de la constància intermitent que exigeix una novel·la), alhora que la lectura d'una obra completa (el llibre de contes) suposa el descobriment d'un ampli ventall d'històries i personatges i l'oportunitat de tractar els diversos temes, reflexions, emocions, tècniques i recursos que els contes posen sobre la taula. Per si no fos prou, **l'essencialitat i la significació** que caracteritzen el conte demanen un paper actiu del lector, tant pel que fa a la necessitat de deduir i interpretar allò que el conte no posa a la superfície com per la invitació a reflexionar, a anar més enllà, un cop acabada la lectura. Tot això és el que ens fa pensar que el conte pot ser un gènere ideal per a fomentar *El gust per la lectura*.

Per què proposem llegir un llibre de contes?

L'obra que tenim davant no és ni una compilació, ni una antologia, ni un recull de contes dispersos, sinó que el seu autor el va articular com el que anomenem *fix-up* (sobretot en ciència-ficció) o *cicle contístic* (terme més general encunyat per l'autor Forrest Ingram): un *tot* que és el llibre/l'obra, format per diverses *parts* que són els contes, narracions amb entitat pròpia que poden ser llegides de manera independent, però que dins d'aquest tot s'interrelacionen en graus diversos i es complementen i completen entre elles, modificant l'experiència de llegir-les de manera aïllada. Així, el *cicle contístic* o *llibre de contes*, sempre en funció del seu grau d'unitat, ens pot situar en un terreny fronterer entre l'experiència de llegir contes i la de llegir una novel·la, o amb un peu a cada banda de la frontera, si ho preferiu.

No cal dir que creiem que aquest caràcter pot ser molt beneficiós per la lectura i la tasca d'acompanyament que planteja el dossier.

*Per què proposem llegir **aquest** llibre de contes?*

Les cròniques marcianes ([Proa, 2014](#)) és tot un clàssic, i no només de la ficció especulativa. Bradbury, sobretot conegut, reconegut i premiat per ser un dels principals exponents de la literatura fantàstica i la ciència-ficció, és molt més que això: és un autor original, amb una imaginació desbordant, un ofici innegable i una mirada clarivident i filosòfica marcada pel seu humanisme. *Les cròniques marcianes* és un retrat atemporal de la condició humana i els grans mals de la humanitat, encara que l'autor se'ns hagi d'endur a Mart i al (llavors) futur per posar-nos davant del mirall, sempre evitant el didactisme i les simplificacions morals. L'obra va ser publicada per primera vegada el 1950 als Estats Units, però els problemes semblen tan presents com ho eren llavors i l'obra segueix interpel·lant-nos, potser de manera un punt desesperançada, a dia d'avui. De fet, proposem llegir el llibre des del futur en el qual projectava la seva imaginació: serà interessant veure com s'hi relaciona la nostra mirada, en què notem aquesta distància temporal, què s'ha acomplert i què no, com ha canviat o ha deixat de canviar el món. Al reclam de la imaginació i els temes universals, hi hem de sumar la mestria i ofici de Bradbury en el gènere breu, la seva habilitat per captar i mantenir l'atenció del lector, i un estil tant natural i efectiu com atent als recursos poètics i motius simbòlics. Tot plegat, des del nostre punt de vista, una garantia per descobrir el gust per la lectura a qualsevol edat.

Presentació del dossier (I): objectius

Els **objectius generals** del dossier són, evidentment, els propis del programa: acompanyar i dinamitzar la lectura de l'obra per formar bons lectors i lectores (competents, crítics i capaços de gaudir del plaer de la lectura, així com d'interpretar i valorar textos literaris de manera argumentada amb un metallenguatge específic), afavorint el desenvolupament de la competència literària i buscant que el fet lector proporcioni sensibilitat estètica i contribueixi al creixement personal.

El plantejament concret del dossier i les activitats respon, per tant, a aquests objectius, però també a alguns **objectius específics** relacionats amb l'aproximació singular a la tasca d'acompanyament i de foment del plaer de la lectura que proposem. A continuació els exposem, acompanyats de les apostes que se'n deriven:

- Plantejar **la lectura com a descobriment**: bona part del plaer de la lectura deriva del plaer de descobrir, per un mateix i a mesura que avança la lectura, l'univers que proposa l'obra tant pel que fa al fons com a la forma. És per això que no plantejem activitats prèvies a l'inici de la lectura (tot i que es pot introduir a nivell general i recollir sensacions i expectatives prèvies de l'alumnat a partir de la coberta i contracoberta), sinó activitats a dur a terme per a cada conte, sempre després de la lectura, per tal que aquesta es produeixi "en blanc", sense apriorismes ni contextualitzacions que puguin condicionar la lectura o l'actitud davant d'aquesta i disminuir aquest "plaer del descobriment". En aquest mateix sentit, també proposem descobrir progressivament el caràcter de *cicle contístic* del llibre, plantejant activitats per treballar-lo en finalitzar alguns contes però sense explicitar-lo a priori.
- Plantejar **la tasca de manera dinàmica i engrescadora**, per tal que la lectura i les diverses tasques que se'n deriven esdevinguin motivadores. En aquest sentit, proposem: potenciar el component lúdic i creatiu, fomentar una entrada gradual i una acumulació progressiva d'experiències i coneixements (començant amb activitats menys exigents i augmentant-ne progressivament la dificultat, ja sigui a nivell reflexiu, analític o creatiu), i intentar evitar el caràcter monòton o repetitiu, buscant "portes d'entrada" diferents a la tasca per a cada conte (i/o sessió, en funció de la

implementació elegida) en comptes de repetir sempre la mateixa seqüència d'activitats.

- Incidir en les diverses **capes del gust per la lectura**: des del nostre punt de vista, es poden identificar o desgranar diverses "capes" o "dimensions" del plaer de la lectura, que van des de la "simple" recepció estètica i intel·lectual dels textos fins a la possibilitat que aquests esdevinguin detonants per a activar la pròpia creativitat. Així, plantejem quatre tipus d'activitats (els presentem al punt següent) per provocar una diversitat d'accions que permeti a l'alumnat gaudir de tot allò que pretenem que visqui i associï al *gust per la lectura*. Aquestes dimensions s'assimilen a aquells "àmbits de treball" a l'aula que considerem que pot desencadenar la lectura i les oportunitats que ens pot obrir, des del treball amb les emocions a la tècnica i recursos lingüístics, i les activitats estan plantejades per incidir-hi i treure'n profit.

Presentació del dossier (II): estructura

D'acord amb les possibilitats que ofereix el caràcter de *llibre de contes* de l'obra, i d'acord amb els objectius esmentats, **l'estructura** d'aquest dossier és simple. Més enllà d'aquesta introducció, que tancarem presentant els tipus d'activitats i com es proposen estructurar, el gruix del dossier conté **les activitats (enunciats i continguts necessaris) proposades per a treballar els deu contes seleccionats després de la seva lectura**. Després de cadascun d'aquests blocs d'activitats per cada conte, afegim un breu "solucionari" que inclou respostes, exemples i propostes per a cada activitat. Els continguts i disseny d'aquest gruix del dossier ofereix la possibilitat, doncs, de projectar o compartir el document amb l'alumnat (a excepció, evidentment, dels "solucionaris", d'ús exclusiu per al professorat).

Tancarem el dossier amb els annexos, on incloem un apartat de recursos vinculats a algunes activitats.

Presentació de les activitats (I): la tipologia

Les activitats que el dossier planteja dur a terme després de la lectura de cadascun dels deu contes seleccionats es classifiquen en els següents grans tipus (vinculats a diverses "capes" del gust per la lectura, com ja hem avançat).

1. El gust per... **COMPRENDRE, REFLEXIONAR I EMOCIONAR-SE**

Activitats que busquen incidir en la **comprensió lectora**, la **reflexió** entorn de les situacions i temes abordats al conte, la interpretació del rerefons i simbolismes, i l'exploració de **les emocions** que se'n deriven, empatitzant amb els personatges però també traslladant-les a les pròpies experiències (el que anomenem "portar cap al jo").

Aquestes activitats parteixen de la formulació de preguntes obertes capaces de generar reflexió, mirada crítica, intercanvi d'experiències i debat.

2. El gust per... **ANALITZAR**

Activitats que plantegen descobrir **les eines de l'ofici**, tant des del punt de vista de les **tècniques narratives** com d'alguns **recursos d'estil i ús literari de la llengua**.

Aquestes activitats parteixen de breus introduccions teòriques i citacions, i conviden l'alumnat a identificar i analitzar, en la narració, la utilització dels recursos presentats.

3. El gust per... **CREAR I ESCRIURE**

Activitats que proposen **activar i exercir la pròpia creativitat**, ja sigui plantejant idees noves i/o alternatives a partir dels textos o convidant a la producció pròpia (de textos o expressions artístiques en altres formats) des de la pròpia singularitat.

Aquestes activitats posen sobre la taula estímuls i dinàmiques creatives i proposen la producció pròpia amb indicacions i paràmetres per a pal·liar la por a la pàgina en blanc.

4. El gust per... **ANAR MÉS ENLLÀ**

Activitats que plantegen, per una banda, **estirar el fil i aprofundir** en diversos aspectes de la narració i les activitats realitzades i, per una altra, abordar tota la tasca referent al **descobriment progressiu del tot** que suposa el *cicle contístic*.

Aquestes activitats conviden a llegir altres textos (de literatura o música, sobretot catalana), a projectar una mirada general al conjunt de contes (més enllà del conte concret que s'estigui treballant), a descobrir opinions i reflexions de l'autor i posar-les en relació amb l'obra, a descobrir realitats i referències històriques que s'amaguen rere els contes, a buscar informació...

A continuació presentem un quadre resum d'aquests tipus d'activitats acompanyats de les **icones** que permetran identificar-los al llarg de tot el dossier.

Tipologia d'activitats

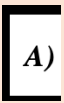
<i>El gust per...</i>	<i>Què?</i>	<i>Com?</i>	<i>Icona</i>
COMPRENDRE, REFLEXIONAR I EMOCIONAR-SE	• Comprensió • Reflexió • Emoció • Mirada crítica	• Preguntes obertes • Debats • Intercanvi d'experiències	
ANALITZAR	• Tècniques narratives • Estil i ús literari de la llengua	• Conceptes teòrics i citacions • Identificació i anàlisi	
CREAR I ESCRIURE	• Creativitat • Generació d'idees	• Estímul creatius • Dinàmiques grupals • Propostes de producció pròpia	
ANAR MÉS ENLLÀ	• Aprofundiment i recerca • El <i>tot</i> (cicle contístic)	• Intertextualitat • Mirada general • Recursos audiovisuals • Recerca	

Presentació de les activitats (II): els *plànols*

El dossier presenta les activitats que es proposen dur a terme després de la lectura de cadascun dels deu contes seleccionats, per tal que el professorat pugui implementar-les totes o escollir aquelles que consideri més interessants, adients o engrescadores per al seu grup-classe.

Aquestes activitats per a cada conte, però, no es plantegen com a aïllades i desconnectades entre si, sinó que es relacionen entre elles segons una lògica de procés i com a possibles "itineraris d'activitats" (el que podríem assimilar a **petites seqüències didàctiques**), que presentarem jugant amb la imatge de les "**expedicions**".

Així, abans del bloc d'activitats corresponent a cada conte i a mode d'esquema, inclourem un petit "**plànol d'activitats**", on:

	Les "parades" són cadascuna de les activitats proposades, amb el seu corresponent títol.
	Les "parades" amb interior puntejat són els punts d'inici de cada "expedició"/itinerari i marquen els possibles punts d'inici de la tasca.
	Les "expedicions" dibuixen els itineraris, és a dir, les (possibles) seqüències a seguir per implementar-les amb les corresponents fletxes de direccionalitat.
	Les lletres que encapçalan cada activitat marquen l'ordre en què seran presentades al dossier i alhora estableixen un possible ordre (recomanat) en cas de voler realitzar totes les activitats.

En aquest sentit, cal assenyalar que si bé moltes de les activitats es podran dur a terme de manera aïllada ("desconnectades" de l'expedició), d'altres requeriran haver realitzat algunes activitats anteriorment o necessitaran d'una reformulació per part del professorat per adaptar-les a l'absència d'aquesta tasca prèvia. Així mateix, es poden adaptar les activitats per construir un itinerari d'activitats propi i algunes es poden aplicar en altres contes, fins i tot si no estan entre els deu seleccionats per al dossier.

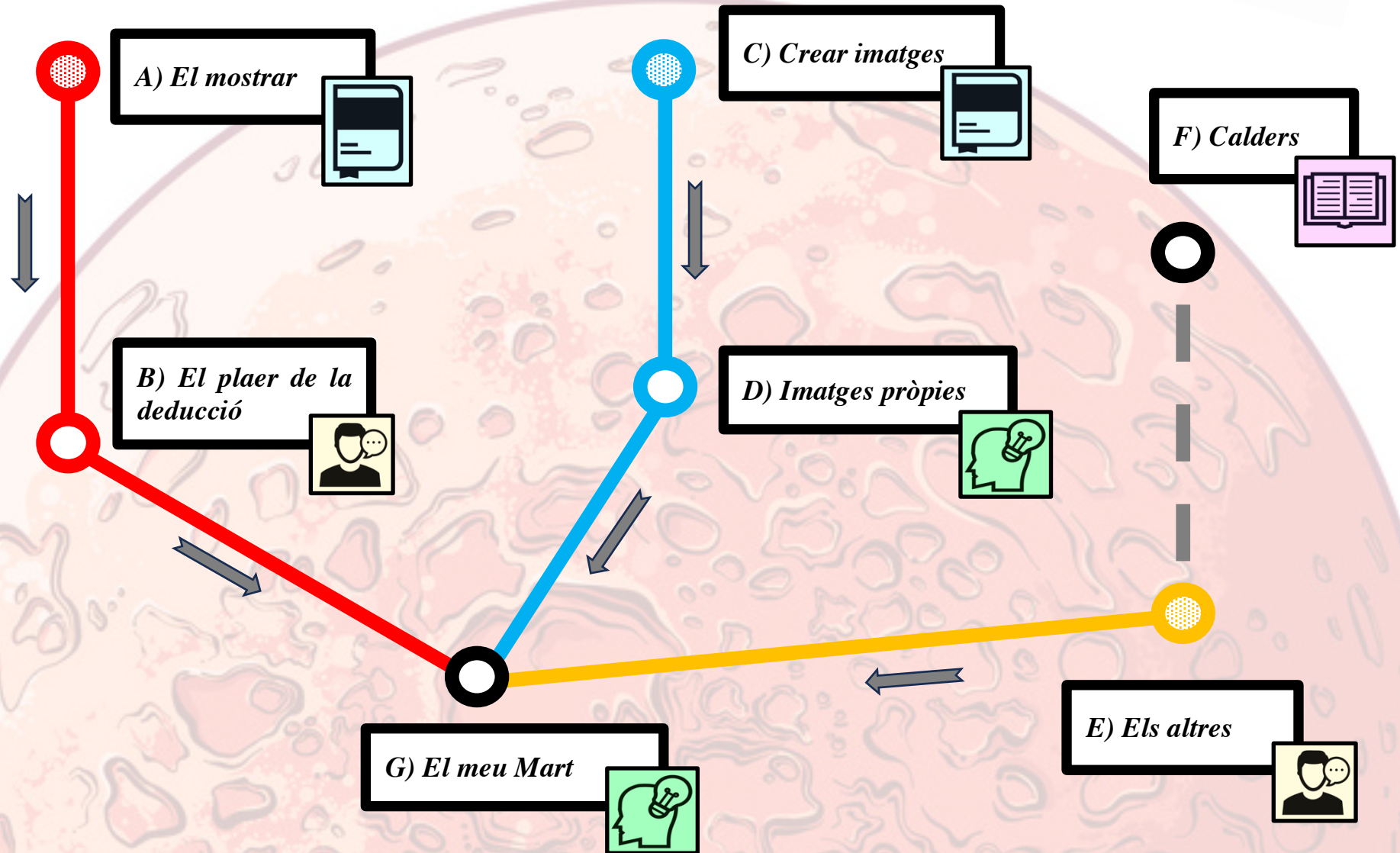
Quadre resum d'activitats

				
1. Ylla	· El plaer de la deducció · Els altres	· El mostrar · Crear imatges	· Imatges pròpies · El meu Mart	· Calders
2. Els terrícoles	· Bojos?	· Comparacions i metàfores · El conflicte · To i contrast	· Arriben els marcians · Comparacions i metàfores pròpies	· Telepatia
3. ...i la lluna continuï brillant	· Spender i Wilder	· A la ment dels personatges · El tema i la premissa	· La carta	· Colonitzadors · Adala / Seattle · Bacardit
4. Trobada nocturna	· El temps · Posar-se d'acord	· Diàleg i acotacions	· Jo, dialogista	· El cicle contístic (I) · Parla l'autor · A l'escenari!
5. Amunt pel bell mig de l'aire	· La marea negra	· Les retrospeccions · Escenari i descripció	· Jo, antiracista	· El KKK · Holiday i Hughes · Adjei-Brenyah · Parla l'autor
6. Usher II	· La venjança	· Les expectatives	· Respostes alternatives · Usher III	· La crema de llibres · Parla l'autor · Poe
7. Els llargs anys	· El dol	· L'escena · Els finals	· Finals alternatius	· Parla l'autor · Gurt · Ficció especulativa
8. Les poblacions silencioses	· On són les dones? · La soledat	· El punt de vista · La construcció de personatges	· Personatges propis · Jo, reescriptor/a	· Tejada
9. Vindran pluges suaus	· El poema	· La personificació	· Jo, poeta · De carn i ossos	· Parla l'autor · Domòtica i cases intel·ligents · Torras
10. L'excursió d'un milió d'anys	· Fi de l'excursió	· Què és un conte?	· Jo, prescriptor/a · Les nostres <i>cròniques marcianes</i>	· Parla l'autor · El cicle contístic (II) · Les ressenyes · Missatge de l'autor

ACTIVITATS

1. YLLA

A) *El mostrar com a estratègia narrativa*

En narrativa, a l'hora de transmetre qualsevol informació, però especialment informacions sobre com són (trets de caràcter) o se senten (emocions) els personatges, podem optar per dues estratègies:

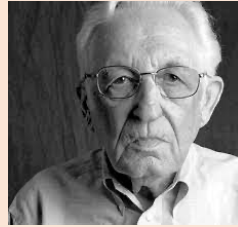
- **DIR** explícitament, utilitzant paraules abstractes (i donant la informació *mastegada* al lector).
- **MOSTRAR**, suggerir, a través de la concreció del gest, comportament, paraules o pensaments significatius del personatge (i deixant que sigui el lector qui interpreti la informació).

DIR (abstracció)	MOSTRAR (concreció)
X és <i>extravertida</i>	X <i>xerra pels colzes amb tothom</i>
Y és <i>mal company</i>	Y <i>parla malament dels seus companys a la seva esquena</i>
X està <i>nerviosa</i>	X <i>es mossega les ungles i fa botar la cama</i>
Y se sent <i>insegur</i>	Y pensa: " <i>no me'n sortiré pas</i> "
X se sent <i>feliç</i>	X diu: " <i>Tant de bo aquest dia no s'acabés mai</i> "

Totes dues estratègies són vàlides i, de fet, es combinen sempre al llarg d'una narració, però és molt **important apostar pel MOSTRAR** quan escenifiquem aquells moments més importants de la narració. Per què?

- La narració esdevé més vívida, perquè el lector *viu més* la narració (sent —i fins i tot pot compartir— més el nerviosisme d'X si el mostrem que no pas si el diem).
- El lector esdevé un agent més actiu, participa més intensament de la lectura perquè ha d'interpretar i deduir allò que es mostra (i gaudir, així del "plaer de la deducció") i generar hipòtesis que alimenten les ganes de seguir llegint (*¿X se sent realment feliç o ho diu per quedar bé amb el seu acompanyant?*).
- El lector pot treure les seves pròpies conclusions sobre els personatges (*X té tota la raó de parlar malament dels seus companys, tal com el tracten a ell*) i no compartir necessàriament la visió que en transmet el narrador (*X és mal company*), i així els personatges guanyen en matisos.

*Digues-ho i ho oblidaré.
Mostra-ho i m'hi implicaràs.*

Sol Stein

Identifiqueu **gestos, accions, comportaments, paraules o pensaments** de l'Ylla i el senyora K que MOSTRIN com són o se senten, és a dir, que us permetin **interpretar o deduir el seu caràcter/personalitat o les seves emocions** en un determinat moment. Podeu fer dues columnes:

Què fa / diu / pensa?

Com és? / Com se sent?

B) El plaer de la deducció

1. **Què creieu** que sospita la senyora K de les sortides per negocis dos cops per setmana del senyor K a la ciutat de Xi?
2. **Què creieu** que ha caçat el senyor K? **Per què** quan torna de la cacera, l'Ylla ja no pot sentir la cançó?
3. **Quan i com** ho heu descobert? Us imaginàveu quines eren les intencions del senyor K ja abans de sortir de casa? Per què creieu que ho ha fet?
4. **Us ha agradat deduir** què és el que havia passat? Us ha resultat fàcil?

C) Crear imatges

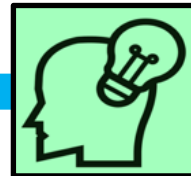

La literatura consisteix, bàsicament, en **crear "imatges"** a la ment del lector a partir de la paraula escrita: l'autor "dibuixa" la imatge amb paraules i és el lector qui la "construeix" mentalment a partir d'aquestes. La possibilitat que el lector "entri" en la història o "visqui" la història passa, doncs, per poder crear aquestes imatges i que es quedin fixades al cap del lector, que podrà rememorar allò llegit a partir del record d'aquestes "imatges" creades (no recordem pas les lletres impreses al llibre, oi?). En el cas d'aquest conte, la creació d'imatges és especialment rellevant, ja que l'autor ens vol situar en un altre planeta, un Mart imaginari, del qual no tenim cap referència prèvia (perquè, òbviament, ni ell ni nosaltres hi hem estat mai). Per tal d'aconseguir-ho, parteix d'elements que sí que tenim al cap, que sabem què són i què signifiquen (per exemple, *abelles* i *arma*), que podem "veure mentalment", però els combina, manipula, altera i presenta d'una manera que segurament mai abans havíem imaginat (per exemple, *l'arma sinistra*). Així, "creant aquestes noves imatges" en la nostra ment, també crea un "nou món", el d'aquest Mart que juga a imaginar-se i ens convida a imaginar.

1. Feu una **llista de les "imatges de Mart"** que crea el conte, és a dir, del seguit d'imatges que ajuden a conformar i "fer-nos veure mentalment" aquest Mart que imagina l'autor (per exemple, *l'arma sinistra* de les abelles).
2. Per a cadascuna d'aquestes imatges, penseu quins **elements "ja coneguts"** utilitza l'autor i **com els combina, altera o manipula** per ajudar-nos a crear una "nova imatge".
3. Us animeu a reflectir sobre paper les imatges que l'autor ens ha fet "crear mentalment"? **Elegiu algunes de les imatges i dibuixeu-les.** Després, compareu les versions que cadascú n'ha fet i podreu comprovar com, a partir de les mateixes paraules, cadascú/cada ment acaba creant les imatges a la seva manera.

D) Imatges pròpies

(ve de l'activitat anterior) A partir de noves combinacions dels elements apareguts en el segon apartat de l'activitat anterior, o de manera totalment lliure (des de zero), intenteu **crear les vostres pròpies imatges d'un Mart imaginari**: com imagineu les cases? I els marcians? I els seus vehicles?

(Si voleu, primer podeu dibuixar-les, però el repte serà explicar-les a través de la paraula escrita per veure com les imaginen els companys i companyes a partir del vostre text).

E) Els altres

1. **Busqueu el significat** de la paraula *alteritat* i relacioneu-la amb el conte.

2. **Com reaccionen** Ylla i el senyor K davant aquesta "presència" o "possible presència" d'un *altre*, és a dir, d'algú diferent a ells? Busqueu adjectius o substantius "emocionals" (és a dir, que remeten a emocions) per definir les seves maneres diferents de reaccionar.

3. Com creieu que **reaccionaríeu vosaltres** en la seva situació i circumstàncies? Amb qui us sentiu més identificats?

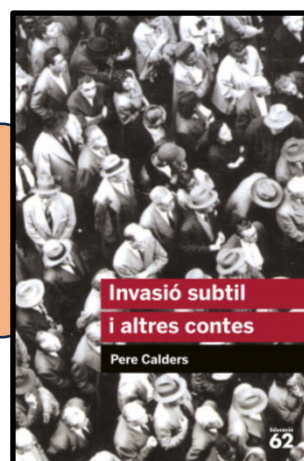
F) Calders

Podeu aprofundir en les reflexions i el debat entorn el concepte d'alteritat, amb aquest emblemàtic conte de l'escriptor barceloní **Pere Calders**.

"Invasió subtil", a
[Invasió subtil i altres contes](#)
(Edicions 62, 2009)

També disponible (text i àudio) a <https://www.catorze.cat/biblioteca/en-veu-alta/invasio-subtil-14141/>

G) El meu Mart

Partint de totes les activitats anteriors, **plantegeu quatre idees per a una possible història** basada en aquest conte:

1. Com seria, la vostra casa de Mart? Qui hi viuria?
2. Com reaccionarien els personatges a la "presència" de l'*altre*?
3. Com mostràrieu aquesta reacció?

SOLUCIONARI "YLLA "

A) MOSTRAR (exemples)

- Ylla:
 - Desitja que l'abraci i la toqui com abans (p.13) --> soledat, nostàlgia
 - Sacseja la testa i s'encongeix d'espatlles (p.13) --> resignació
 - La seva veu oral (la parla) després del somni (p.14) --> desconcert, incredulitat, curiositat
- Senyor K:
 - La reacció a la cançó que canta Ylla (p.16) --> desconfiança, recel
 - Insisteix a sortir quan Ylla diu que està cansada (p.17) --> poc empàtic, dominant, autoritari
 - Les paraules, gestos i aparença després de contemplar Ylla somiant (p.19-20) --> gelós, iracund, possessiu

B) EL PLAER DE LA DEDUCCIÓ

1. Ylla sospita que el senyor K no hi va pas per negocis, sinó per plaer (un plaer que no vol compartir amb ella).
2. El senyor K assassina Nathaniel York. Amb la seva mort, Ylla ja no pot "sentir" la seva presència ni recordar la cançó.
3. Respostes obertes. És evident, però, que el senyor K veia York com una amenaça (gelosia, desconfiança, por).
4. Resposta oberta, experiència pròpia.

C) CREAR IMATGES

1 + 2. (exemples)

- "Llibre marcià": Llibre + metall + jeroglífic + veu
- "Casa marciana": casa + gira-sol / columna + capitells + pluja suau / porta + triangle
- "Vehicle marcià": ocells + foc + cintes/vetes + jaç blanc

D) CREATIVITAT

E) ELS ALTRES

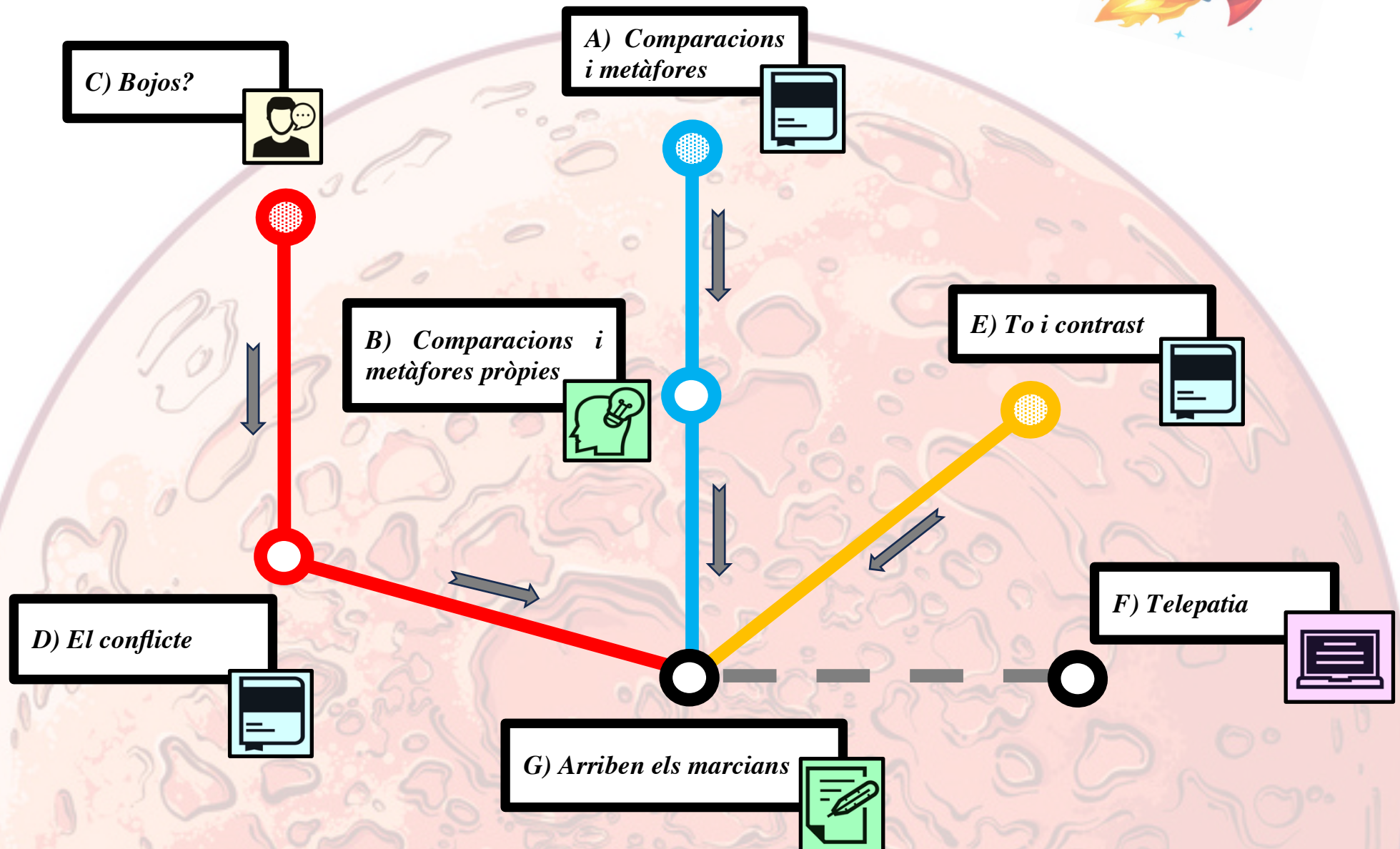
1 + 2. La possible presència de l'altre, el diferent, el desconegut, és essencial en el conte: posa en marxa la història amb les sensacions d'Ylla, alimenta la seva curiositat i desig (la percep com una oportunitat de descobriment) i alhora la desconfiança, por i gelosia del senyor K (la percep com una amenaça).

3. Resposta oberta.

F) Es pot utilitzar el famós conte de Pere Calders per reflexionar entorn la percepció de la pròpia identitat i la desconfiança que genera l'alteritat, la presència de l'*altre*, fins al punt hiperbòlic que planteja el conte. Si es vol estirar el fil, es pot reflexionar entorn les actituds, discursos i idees xenòfobes i el seu arrelament en la pròpia ignorància, inseguretat i por.

G) CREATIVITAT: no plantegem encara la creació de la narració, sinó que, en aquest moment inicial, proposem treballar amb les idees i així activar la pròpia creativitat a partir de models.

2. ELS TERRÍCOLES

A) Comparacions i metàfores

Per utilitzar la llengua de manera literària i amb un estil personal capaç de seduir els lectors, comptem amb una sèrie de recursos expressius o retòrics. Entre aquests, trobem les **comparacions i les metàfores**, que juguen a relacionar o associar conceptes (un terme real, present en la narració, i un terme imaginari) que tenen una **semblança**. Això sí, ho fan de manera diferent: mentre que la comparació utilitza un nexse d'unió (com..., més... que, menys... que...), la metàfora se l'estalvia i juga a fer transferències de sentit.

Identifiqueu **comparacions i metàfores** en la narració i separeu-ne els elements (terme real/imaginari) en dues columnes.

B) Comparacions i metàfores pròpies

1. (ve de l'activitat anterior) Trieu quatre exemples de la primera columna (termes reals) i inventeu **noves comparacions o metàfores pròpies**.
2. Intercanvieu els exemples propis amb els companys (eliminant el terme real, si s'escau) i **jugueu a endevinar** quin és el terme real al qual es refereix la comparació o metàfora.

C) Bojos?

1. **Per què** creieu que tracten els terrícoles de bojos?
2. **Com** reaccionaríeu si un dia us trobéssiu algú que assegura que ve de Mart?
3. **Per què** creieu que els marcians tancats a la sala on tanquen els terrícoles són considerats bojos? Què és la bogeria per a vosaltres? Us han tractat mai de bojos?

D) El conflicte

Tota història necessita un motor que la faci tirar endavant, que la faci avançar, que empenyi els personatges a actuar, que provoqui que hi "passin coses". El motor narratiu de qualsevol història és el **conflicte** que viu el personatge i que podem expressar com una fórmula: **Conflicte = personatge + objectiu + oposició**. Si el personatge busca alguna cosa, persegueix un objectiu molt important per ell, actuarà per aconseguir-lo i farà avançar així la història. En aquesta recerca es trobarà **dificultats, obstacles i oposicions**, ja siguin altres personatges o les circumstàncies (oposicions externes) o fins i tot obstacles propis, és a dir, lligats al món interior del personatge (oposicions internes).

Posem, per exemple, que l'objectiu d'un personatge adolescent és aconseguir viure pel seu compte, independitzar-se. Quins obstacles es pot trobar aquest personatge a l'hora de perseguir aquest objectiu? Doncs una bona pila: l'oposició de la família, que no creu que estigui preparat per fer aquest pas, la manca de recursos econòmics o d'habitatges de lloguer assequibles, per exemple. En tots aquests casos parlaríem d'oposicions externes, que no depenen del personatge sinó que "li venen de fora". Podria, però, trobar-se també amb oposicions de caràcter intern: el personatge vol independitzar-se però això no deixa de fer-li por, de manera que no només haurà d'actuar per superar les adversitats que suposa l'oposició de la família i les circumstàncies econòmiques, sinó que també haurà de lliurar una lluita interna, la que s'establirà entre les seves ganes d'aconseguir l'objectiu i la

força de la por que, alhora, el frena. I ja està, ja tenim història: al llarg de la narració, el personatge ha d'aconseguir avançar cap al seu objectiu (per exemple, convèncer el pare o trobar una feina a temps parcial, cosa que augmentarà la força de les seves ganes) i alhora trobar noves dificultats (per exemple, l'oposició de la mare o la pèrdua de la feina al cap de pocs dies, cosa que alimentarà la seva por). La lluita anirà avançant i creixent, i així evolucionarà el conflicte, fins que al final sapiguem si se'n surt o no se'n surt: la **resolució del conflicte**.

Ens manca, però, encara, un ingredient essencial: Com fem que el personatge es vegi abocat a perseguir aquest objectiu, a lliurar aquesta lluita? És aquí (i a l'inici de la nostra història!) on apareix el **desencadenant**: un fet aliè a la voluntat del personatge que trenca la seva normalitat i l'empeny a perseguir l'objectiu (que l'obliguin a compartir habitació amb algú que no suporta, per exemple).

1. **Identifiqueu** el protagonista (o protagonistes), el desencadenant i el conflicte del conte.

2. Com **evoluciona** el conflicte? Com es **resol**?

E) To i contrast

Tot conte té un determinat to: pot ser un to alegre, trist, tendre, irònic, íntim, reflexiu, còmic, irat, alegre... Aquest to va lligat al **caràcter** que agafa la veu que ens narra la història, tant pel que fa a l'**elevació de la veu** (pot narrar amb veu calmada o "cridanera", per exemple) com pel que fa a l'**estat d'ànim** des del qual narra aquesta veu (pot narrar des de la melancolia, des de l'eufòria, des de la ironia...).

Evidentment, aquest to condicionarà la **recepció del lector**, és a dir, com viurà la història i fins i tot com el farà sentir. Per tant, l'autor haurà de triar bé el to en funció del tema que tracta i de l'efecte que vulgui provocar al lector (la "resposta" que vol que tingui: que plori, que rigui...) i haurà de trobar els millors recursos estilístics per aconseguir i mantenir aquest to. I quins són, aquests recursos? Doncs les paraules que utilitza, com les utilitza, com expressa les idees, com plasma i descriu les accions dels personatges, la situació plantejada en els fets...

1. **Quin to** diríeu que té aquest conte? Com el definiríeu utilitzant un adjectiu?

2. **Per què?** Com us heu sentit, en llegir-lo? Busqueu fragments concrets que creieu que us facin sentir així. Com creieu que **aconsegueix** l'autor aquest to?

Hi ha qui diu que en la literatura el més important és saber crear **contrastos**, és a dir, aconseguir **posar en contacte o relacionar aspectes oposats entre si**. Per exemple, incloure un personatge divertit en una història molt trista, o fer que un personatge molt barroer sigui en el fons molt sensible, o narrar una història trista de manera que faci riure (ni que sigui una mica), o explicar de manera molt freda o distant uns fets que, en el fons, són d'allò més emotius.

3. Intenteu posar un **adjectiu emocional** al rerefons de la història (els fets, el que viuen els personatges, les seves circumstàncies) que presenta el conte.

4. (*ve de l'activitat anterior*) **Coincideix** aquest adjectiu amb el que definia el to del conte?

5. Què creieu que **aconsegueix l'autor** amb aquest contrast? Quines emocions us desperta la lectura del conte?

6. Creieu que si hagués utilitzat **un altre to** per explicar el mateix, us hauríeu sentit de la mateixa manera?

F) Telepatia

1. Busqueu les definicions de la paraula **telepatia** i poseu-les en relació amb el conte.

2. Creieu que heu **experimentat** mai una comunicació telepàtica?

3. Quins **avantatges i inconvenients** creieu que pot arribar a tenir la telepatia?

G) Arriben els marcians

Proveu d'escriure una **breu narració** utilitzant tots els elements que heu descobert amb les activitats d'aquest conte (o alguns, si ho preferiu). Això és el que us proposem:

1. Expliqueu el dia en què **arriben uns marcians** a la Terra i ningú els fa cas ni creu que puguin ser marcians, sinó que els prenen per bojos.
2. L'**objectiu** dels protagonistes (els marcians) serà doncs aconseguir que algú els cregui i els rebi com creuen que es mereixen. Poseu-los tants obstacles i oposicions com pugueu. Com es resoldrà, el conflicte? Finalment algú els creurà?
3. Intenteu que el **to del conte** generi un **contrast** entre els fets i la manera d'explicar-los: pot ser un to còmic per a uns fets més dramàtics, però també a la inversa!
4. Quin paper hi pot jugar la **telepatia**?
5. No oblideu utilitzar **comparacions i metàfores** pròpies!

SOLUCIONARI "ELS TERRÍCOLES"

A) COMPARACIÓ I METÀFORES (exemples)

- Comparacions:
 - prima i àgil com un insecte (p.33)
 - calorós i tranquil com les aigües càlides d'un mar fondo (p.33)
 - es torrava com un prehistòric vas de fang (p.33)
 - com un nen, sorprès davant un arbre de Nadal buit (p.34)
 - com un titella d'un escenari (p.35)
- Metàfores:
 - l'eco de les passes va onejar (p.33)
 - temps lent i calorós (p.34)
 - el miraven a través de la calda (p.35)
 - reia a raig (p.39)

Si es vol, es pot afegir algun exemple d'hipèrbole (les venes a punt d'esclatar, p.35), de sinestèsia (el coet dolç, p.36)...

B) CREATIVITAT

C) BOJOS?

RESPOSTES OBERTES I PRÒPIA EXPERIÈNCIA. Proposem llençar una mirada crítica sobre el concepte de "bogeria" i reflexionar entorn els condicionants i límits que ens fan considerar que algú "està boig" (sobretot en la parla quotidiana i més enllà de les patologies lligades a la salut mental): les il·lusions, les idees i somnis "impossibles", les percepcions subjectives, etc.

ATENCIÓ: Tot i que la idea proposada no és dur el debat al terreny de la salut mental, pot agafar aquesta direcció: si és així, és fonamental que aquest debat s'obri creant prèviament un clima de confiança i respecte entre els participants. Si aquest clima no es pot aconseguir, serà millor obviar les preguntes que apel·len a l'experiència de l'alumnat.

D) EL CONFLICTE

1. Els protagonistes són els terrícoles, especialment el seu líder, el capità Williams. El desencadenant és la recepció inesperada (apàtica i incrèdula) dels marciàns. El conflicte al qual els aboca és entendre per què es troben amb aquesta reacció, trobar algú que els cregui (demostrar qui són realment) i rebre la rebuda que consideren que es mereixen per la seva fita històrica (objectiu) fent front a tots els marciàns esquerps, incrèduls i finalment bel·ligerants (oposició externa).

2. Tot i que l'evolució del conflicte sembla positiva en algun moment, no és més que una enganyifa per part dels marciàns, que els acaben tancant perquè els consideren bojós. Els últims intents per demostrar que realment són terrícoles acaben tràgicament amb el seu assassinat i, per tant, la resolució del conflicte és negativa (no aconsegueixen el seu objectiu).

E) TO I CONTRAST

Tot i que depèn, en certa mesura, de la recepció de cada lector...

1. Poden aparèixer adjectius com simpàtic, divertit, còmic, irònic...

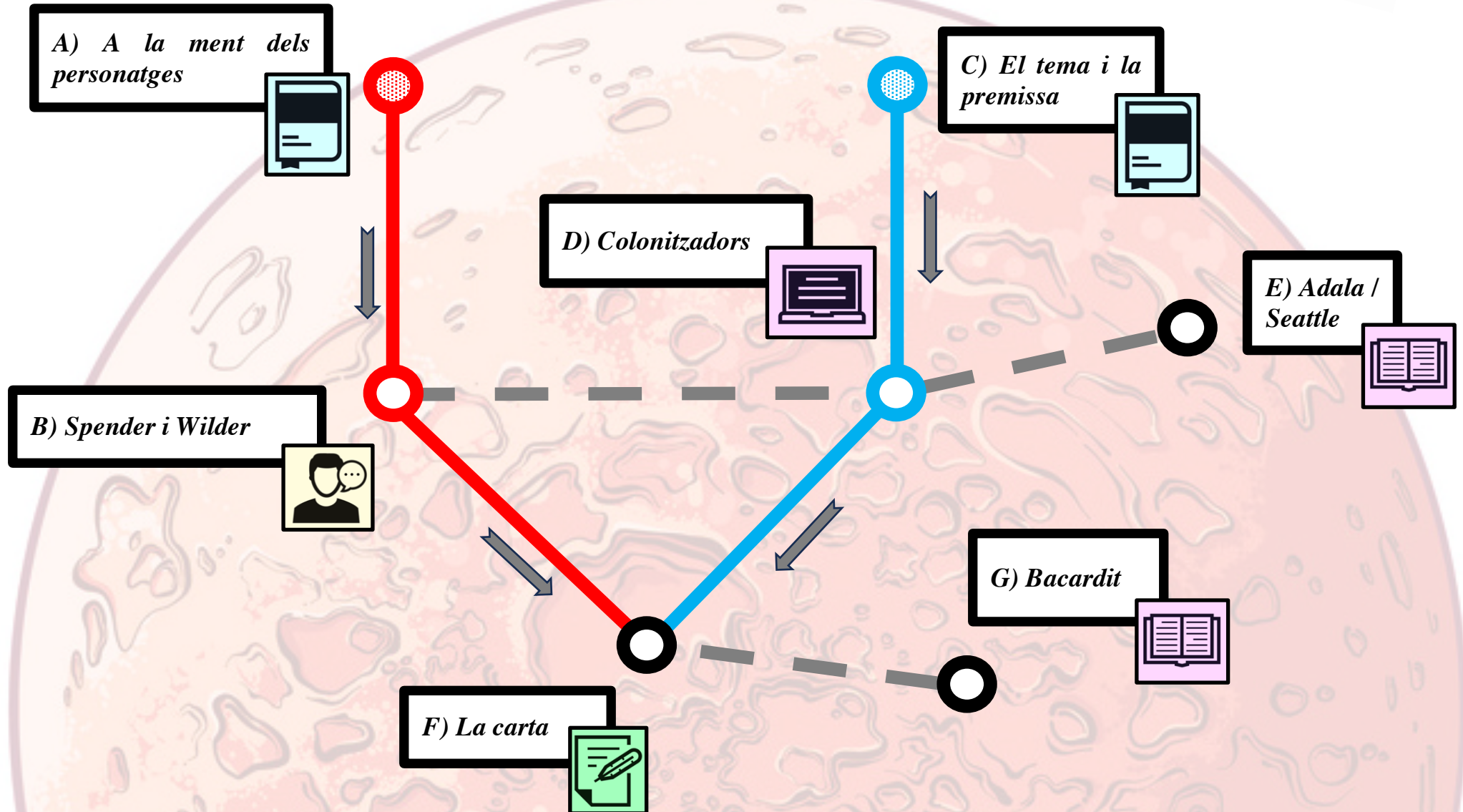
2. És un conte que fa força gràcia, sobretot per la manera d'expressar-se del narrador (vegeu, com a exemples, algunes comparacions i metàfores de la primera activitat), l'actitud i manera de parlar dels personatges, la mirada irònica que llança sobre la situació...

3, 4, 5 i 6. El rerefons de la història és, però, si ens posem en el lloc dels personatges, molt més trist del que sembla (la incomprensió, el fet que els tractin de bojós quan han aconseguit una fita històrica, i finalment la mort), i això contrasta amb el to de la narració. Amb un altre to, més íntim o melodramàtic, per exemple, probablement la lectura seria més dura, més trista.

F) RESPOSTES OBERTES I PRÒPIA EXPERIÈNCIA. Proposem jugar amb les dues definicions de la paraula (la comunicació efectiva entre dues ments sense intervenció de sentits / la percepció extrasensorial o sensació de percepció extrasensorial d'allò que una altra persona està pensant) i posar sobre la taula tant la connexió que establim amb altres persones com la necessitat de poder "protegir" els nostres pensaments, la importància que té el fet que ningú sàpiga què estem pensant.

G) CREATIVITAT

3. ...I LA LLUNA CONTINUÏ BRILLANT

A) A la ment dels personatges

Hi ha una cosa que la literatura pot fer i que, per contra, no poden fer el cine o les sèries (és a dir, la narrativa audiovisual), a no ser que recorrin a artificis com la veu en *off*: deixar-nos saber **què pensen** els personatges, accedir a la seva ment, entrar dins el seu caparró i saber què els passa pel cap en un moment determinat. És el que anomenem "**veus mentals**" **de personatges**, perquè allò que llegim no ho diu ningú en veu alta, sinó que són les paraules que passen per la ment del personatge, la veu (o veus) que tots tenim dins del cap, que "diem" i "escoltem" en silenci quan donem tombs a algun problema, intentem recordar alguna cosa o reflexionem.

Si (com hem vist parlant de l'estratègia de "mostrar") allò que fan i diuen els personatges ens ajuda a entendre com són i com se senten, l'accés als pensaments dels personatges ens permet conèixer-los encara més i de més a prop, de fet, més del que mai podrem conèixer a una persona (o és que potser podem entrar a la ment de les persones que ens envolten i saber què pensen?): el seu món interior, la seva intimitat, allò que els preocupa, allò que els obsessiona, les seves motivacions profundes. Quin gran privilegi el de la literatura, oi?

1. Identifiqueu els fragments de text que corresponen als **pensaments dels personatges**, és a dir, a la seva veu mental.

2. Indiqueu **a quin personatge corresponen** els pensaments de cada fragment identificat (qui ho pensa?)

B) *Spender i Wilder*

A partir d'allò que fan, diuen (veu oral) i pensen (veu mental) l'Spender i el capità Wilder, mireu de **respondre les següents preguntes**:

1. **Per què** l'Spender s'enfronta als seus companys i al capità? **Quina opinió** té de tot el que està passant amb la seva arribada a Mart? **Com se sent? Per què?**
2. **Per què** el capità Wilder reacciona com ho fa a l'actitud i accions de l'Spender? **Quina opinió** té de tot el que està passant amb la seva arribada a Mart? Com se sent? Per què?
3. **En què** creieu que estan d'acord? I en què no?
4. I vosaltres, **amb qui us sentiu més identificats** o esteu més d'acord? Amb l'Spender? Amb el capità Wilder? Amb cap dels dos? Què creieu que hauríeu fet, vosaltres, en la seva situació?

C) El tema i la premissa

Després de llegir qualsevol narració, hauríem de ser capaços de respondre dues preguntes:

- **De què va?:** fa referència a l'argument, a la trama, a *allò que passa*, i la responem amb un breu resum dels fets que s'exposen a la narració (exemple: *Va de dos amics que surten de classe junts després de dies de no veure's i...*)
- **De què parla/tracta?:** fa referència al rerefons de la història, és a dir, al **TEMA**, la matèria, l'assumpte que posa sobre la taula la història, i la responem amb una (o diverses) paraules abstractes (l'amor, la venjança, la solidaritat...).

El tema, doncs, és aquella **matèria o assumpte al voltant del qual versa la narració**, allò de què l'autor volia parlar/tractar o allò de què el lector interpreta que parla/tracta el conte.

Encara, però, podem anar més enllà i intentar identificar un altre aspecte que va estretament lligat al tema: **la premissa**. Què és, la premissa? Doncs **la idea, allò que l'autor vol expressar o es vol preguntar amb relació al tema** (o el que el lector creu que volia expressar). Per exemple, el tema pot ser *l'amor*, però què vol dir l'autor amb relació a aquest tema? Doncs pot voler dir que *l'amor és el més bonic que hi ha*, o que *l'amor és sempre un maldecap*, o preguntar-se si *l'amor de veritat existeix*, o si *és possible saber què és l'amor...* Tot això, doncs, serien possibles premisses.

1. Quin creieu que és **el tema** del conte? I **la premissa**?

2. **Coincidim** a l'hora d'identificar-los o us costa posar-vos d'acord? Per què creieu que és així?

D) Colonitzadors

1. Busqueu el significat de la paraula **colonització**.

2. Els **exemples de colonització** al llarg de la història de la humanitat són innumerables: trieu-ne dos, feu una mica de recerca sobre aquests casos (com es van desenvolupar, què van suposar...) i poseu-los en relació amb el conte.

3. **Què creieu** que empeny les persones humanes a colonitzar territoris? Quines conseqüències creieu que té? Què n'opineu?

E) Adala / Seattle

Podeu aprofundir en el debat sobre la colonització i el conte a partir d'aquesta cançó del barceloní Adala (amb The Same Song Band), que adapta una carta del cap indi Seattle al president dels EUA l'any 1854 (no és pas casualitat que Spender, abans de matar Cherokee, li digui: "Em pensava que tu series l'únic que ho entendria").

"El foc que mou la terra",
(Adala, 2017)

També disponible actuació en directe a <https://www.youtube.com/watch?v=8yO4xo66rX4>

F) La carta

A partir de totes aquelles reflexions que heu compartit en les activitats anteriors, us proposem emular Seattle i **escriure una carta** que reflecteixi la vostra opinió sobre tot plegat. Ara bé, no oblideu que una carta sempre està adreçada a algú: a qui la podeu enviar? A l'Spender, al capità Wilder, a Seattle o a qualsevol personatge o persona que vulgueu, real o inventat. Ara, això sí, l'emissor, qui escriu la carta i dona la seva opinió, heu de ser vosaltres.

¿Us animeu a convertir-la, com fa Adala, en una cançó?

G) Bacardit

Podeu llegir un exemple de carta que esdevé un conte breu (i es relaciona amb fets històrics) amb aquest text de la barcelonina Júlia Bacardit a la revista Núvol.

[Estimat Sr. Picasso](#)
(Núvol, 2014)

SOLUCIONARI "...I LA LLUNA CONTINUÏ BRILLANT"

A) A LA MENT DELS PERSONATGES

1+2. Al text hi apareixen les veus mentals de dos personatges, l'Spender i el Wilder. Aquests pensaments es transmeten utilitzant diversos estils (directe, indirecte, i les versions lliures d'aquests dos estils, tot i que no hi entrarem). Alguns exemples:

- Pàg.75: "no estaria pas bé..." fins a "...força temps per a tot això" (Spender)
- Pàg.77-78: "Varicel·la. Mare de Déu!..." fins a "...ni amb tot aquest món!" (Spender)
- Pàg.79: "Pobre home!..." fins a "...persones durant uns dies" (Spender)
- Pàg.92: "¿Per què fugir?..." fins a "...vinguin i em matin" (Spender)
- Pàg.93: "Valc massa..." fins a "...oi?" (Spender)
- Pàg.101: "Odio ser intel·ligent..." fins a "...pim-pam!" (Wilder)
- Pàg.102: "Va, Spender, fugi..." fins a "...sigui massa tard" (Wilder)
- Pàg.103: "¿Em sentiré..." fins a "...després de fer-ho" (Wilder)

B) RESPOSTES OBERTES. Proposem enfocar la reflexió a les idees i reflexions que empenyen Spender a actuar + al fet que el capità Wilder acabi, d'alguna manera, compartint-les de manera parcial, tot i que no estigui d'acord amb les accions/la via adoptada per Spender per tal de defensar-les.

C) EL TEMA I LA PREMISSA: El tema principal del conte és la colonització, l'ànim/ambició colonitzadora dels humans. La premissa, amb més o menys matisos, és que aquesta parteix d'un sentiment de superioritat fals (una suposada major civilització, progrés, cultura), empès per l'ambició, que no respecta ni les persones, ni les cultures, ni la terra, i que només condueix a la mort i la destrucció.

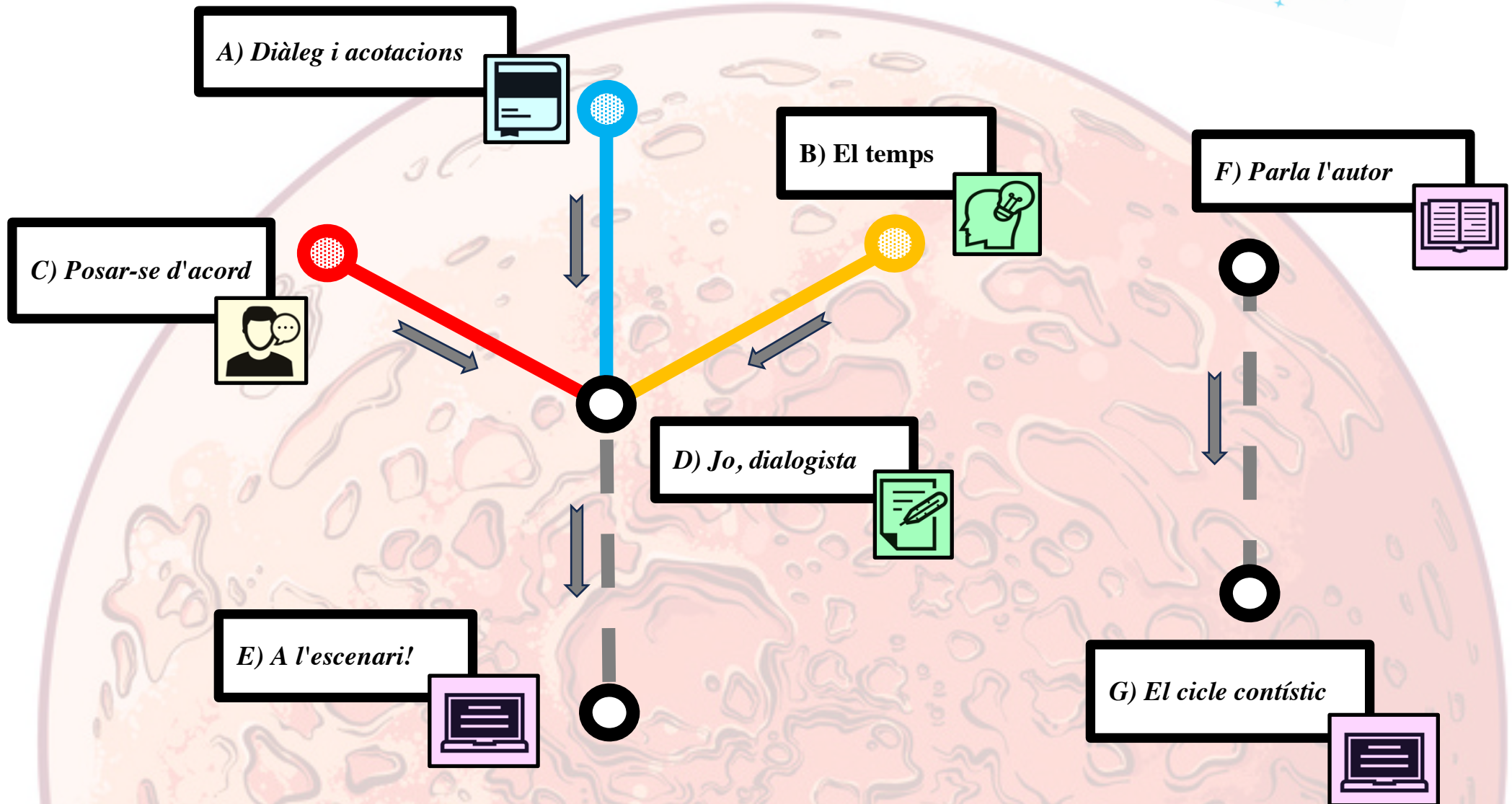
D) RESPOSTES OBERTES. Dos dels exemples escollits poden anar lligats a les referències del conte -Cherokee i Cortés- (d'un dels quals estirem el fil per a la propera activitat).

E) Adala/Seattle: La carta/cançó (insistim en la referència del conte al personatge de Cherokee) pot ajudar a aprofundir en el debat sobre la colonització, però també incidir en temes com l'ecologisme, la propietat privada i la diversitat.

F) CREATIVITAT

G) Bacardit: la carta té referències al bombardeig de Gernika i la bomba d'Hiroshima.

4. TROBADA NOCTURNA

A) Diàleg i acotacions

En qualsevol narració, la veu que ens narra la història (la veu que "escoltem" quan llegim) és la del narrador (en parlarem ben aviat), però aquest narrador també pot deixar que **els personatges agafin la veu** i que els lectors "escoltem" directament, sense intermediaris, aquesta veu dels personatges. Quan això passa, els lectors acostumem a prestar encara més atenció al text, com si es situés molt més a prop, perquè tenim més sensació d'assistir als fets que es narren, de ser al costat dels personatges, i perquè escoltar aquesta veu ens interessa i desperta curiositat: Què diu el personatge? Com ho diu, com parla?

Quan els personatges parlen, llegim la **veu oral** d'un personatge (perquè "sentim" allò que diu en veu alta), de la mateixa manera que hem parlat anteriorment de les veus mentals dels personatges. I quan els personatges parlen entre ells, tenen una conversa, tenim un **diàleg**.

Per a fer parlar els personatges és fonamental saber que la veu d'un personatge ens mostra molts aspectes de com és, i la seva manera de parlar, d'expressar-se, les paraules que utilitza, han de quadrar amb aquesta personalitat i característiques, han de ser **versemblants** perquè si no, simplement, no ens les "creurem" (no s'expressa igual un ancià que un adolescent, ni podem fer que un personatge tímid parli pels colzes i gesticulant de manera teatral). I per a escriure diàlegs, és important (tot i que no obligatori) aprendre a dominar les **acotacions**. Sí, exacte, són les intervencions del narrador, separades per guions curts de la veu dels personatges, que s'utilitzen per aclarir qui parla, com ho fa, el llenguatge no verbal (quina cara fa, amb quin gest acompanya les seves paraules...) i aquelles accions que realitza just després de parlar o entre diverses intervencions.

1. Identifiqueu, en el conte, **acotacions de diàleg** que us semblin especialment rellevants: Quina informació ens donen? Entendríem i rebríem el mateix sense l'acotació?
2. Proveu de **canviar aquestes acotacions** de manera que arribin a alterar substancialment allò que passa o el sentit de les paraules dels personatges.
3. Us "creieu" aquestes veus? Us semblen **versemblants**?

B) El temps

Llegiu atentament el fragment del conte en què el protagonista "*comença a donar voltes a la idea*" del **Temps** (pàgina 117).

1. Feu una pluja d'idees, sense pensar-hi gaire, només apuntant-les, per intentar **donar possibles respostes** a les seves preguntes:

- De què fa olor, el Temps?
- De què té so?
- A què s'assembla? (recordeu el concepte de metàfora!)

2. Llegiu totes les opcions que se us han acudit, quedeu-vos amb les que més us agraden i responeu una última pregunta: Llavors, **què és el temps, per a vosaltres?**

3. Durant la conversa, els dos personatges s'arriben a plantejar que són **al mateix lloc però en dos temps diferents**: us imagineu que això fos possible? Amb qui us agradaria trobar-vos, d'un altre temps?

C) Posar-se d'acord

Just abans d'acomiarar-se i tancar la seva "trobad nocturna", els dos personatges conclouen que **només poden estar d'acord en el fet que no es poden posar d'acord**: Us hi heu trobat mai? Què és allò que us impedia posar-vos d'acord? Creieu que posar-se d'acord és sempre possible i desitjable?

D) Jo, dialogista

Escriviu un diàleg entre dos personatges, elegint o combinant els següents elements que us proposem (o altres que se us acudeixin):

- Dos personatges que no aconsegueixen posar-se d'acord
- Dos personatges que pertanyen a temps diferents
- Dos personatges parlant "del temps" (no l'atmosfèric, sinó el que per a ells significa el temps)

Ah! No oblideu recórrer a les acotacions quan sigui necessari!

E) A l'escenari!

Interpreteu el diàleg que heu escrit i graveu-lo (només àudio o audiovisual).

Penseu que ara només poden haver-hi dos personatges, sense cap veu de narrador que "llegeixi" les acotacions: caldrà que mostreu les vostres dots interpretatives i jugueu amb el to / inflexió de la veu, onomatopeies, el gest i/o l'expressió no verbal.

F) Parla l'autor

Llegiu el que explica Ray Bradbury al seu recull d'articles [Zen en l'art d'escriure](#) (Viena, 2019), sobre com va sorgir la idea de *Les cròniques marcianes* (trobareu el fragment a l'apartat RECURSOS).

1. **Per què** l'editor parla de "*cosir (els contes) per fer una mena de teixit, cosí segon de la novel·la*"?
2. **En què creieu** que s'assembla aquest llibre a una novel·la? I en què no?
3. ¿Heu pensat mai, després de llegir un llibre, "**m'agradaria escriure un llibre com aquest**"? Teniu curiositat pel llibre que Bradbury comenta que el va inspirar, [Winnesburg, Ohio](#), de Sherwood Anderson (Viena, 2009)? I què esteu esperant?

G) *El cicle contístic*

Ara que ja heu llegit uns quants contes i sabeu com va néixer l'obra, segur que heu descobert que el llibre que tenim a les mans no només conté un seguit de contes independents, sinó que estan relacionats entre si: és el que anomenem un **cicle contístic**. Un què?

*Un cicle contístic és un llibre de contes tan lligats i relacionats entre si que el lector experimenta en diversos nivells l'estructura del **tot** que conformen, cosa que modifica la seva experiència de cadascuna de les parts.*

Forrest Ingram

1. Com creieu que es **lliguen i relacionen** entre si els contes que heu llegit fins ara (com els "va cosir" l'autor)? Assenyaleu quins són els **elements comuns, que es repeteixen o que connecten** els contes (aquests inicis de frase us hi poden ajudar):

- *Tots els contes...*
- *A tots els contes...*
- *Hi ha personatges...*

SOLUCIONARI "TROBADA NOCTURNA "

A) DIÀLEG I ACOTACIONS

1. (exemples):

- A) A la pàgina 118, sense les acotacions no entendríem que els personatges no s'estan entenent.
- B) A la pàgina 119, quan diuen "¿Has vist què ha passat?", sense l'acotació "glaçats de terror" no sabríem quina emoció s'amaga rere les paraules, el seu temor en descobrir que el marcià no pot tocar la tassa.
- C) A la pàgina 121, quan el marcià diu "És viva!", sense l'acotació "enriolant-se encara més" no entendríem que el marcià ho troba divertit.

2. (exemples)

- A l'exemple B, podríem fer que riguin en descobrir que el marcià no pot tocar la tassa.
- A l'exemple C, podríem parlar del to de veu iracund del marcià, enfadat, i la conversa seria una discussió.

B) CREATIVITAT. És molt important que la primera part de l'activitat, que proposem fer de manera grupal, esdevingui una pluja d'idees creativa sense que ni els propis participants ni dinamitzadors "frenin" el flux d'idees jutjant la seva validesa o pertinència. El que es busca és fomentar la divergència i aparició de múltiples possibilitats com a mitjà per aconseguir idees diferents, que no apareixerien de bones a primeres ni si se'n produís un filtre immediat.

C) Respostes obertes i debat entorn als punts de vista irreconciliables i al fet que, a vegades, simplement no podem posar-nos d'acord i només ens queda respectar (i confrontar, sense possibilitat d'acord) la diversitat d'opinions, percepcions, idees,...

D + E) CREATIVITAT

F) RESPOSTES OBERTES. Les reflexions que puguin sorgir d'aquesta activitat s'orienten a introduir la propera (bé, i no us perdeu *Winnesburg, Ohio!*)

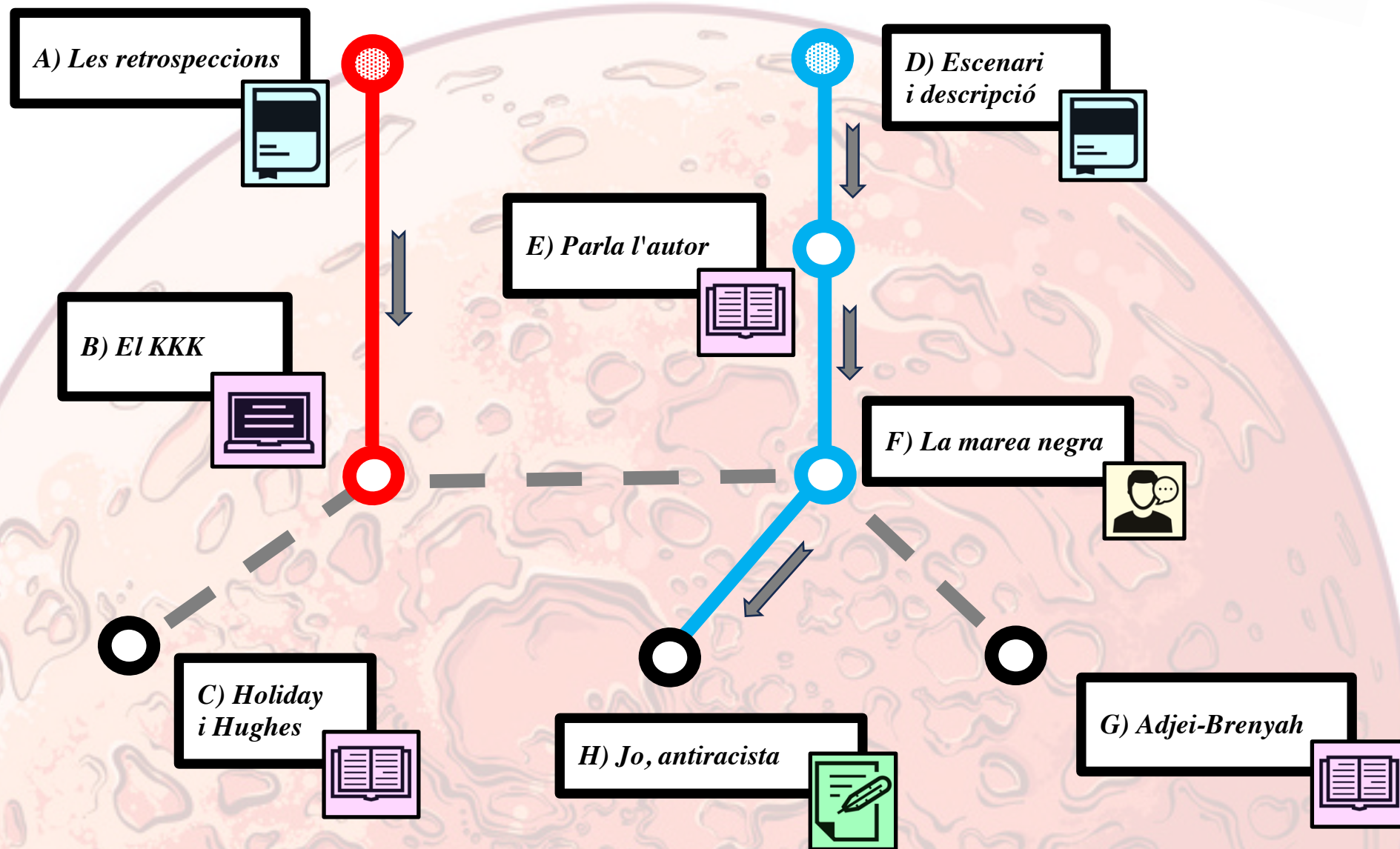
G) CICLE CONTÍSTIC

1. Activitat per anar descobrint i prenent consciència del caràcter unitari del llibre de contes i els mecanismes d'enllaç entre les diverses històries (elements cohesionadors o que es repeteixen). Per exemple...

- Totes les històries succeeixen en un mateix lloc: Mart.
- Totes les històries estan emmarcades en una mateixa successió temporal i obeeixen a una mateixa lògica cronològica dels esdeveniments.
- Hi ha personatges que apareixen (o són mencionats) en diverses històries.
- A tots els contes (fins aquí) hi ha terrícoles i marciàns, i el contacte o xoc entre ells és un element clau de les històries.
- Els contes estan emmarcats en una cronologia d'esdeveniments.

A l'activitat final es recuperarà aquest caràcter del llibre.

5. AMUNT PEL BELL MIG DE L'AIRE

A) Les retrospeccions

Per narrar una història han de "passar coses", i perquè passin coses ha d'avançar el temps (el pas del temps és el que permet que les coses passin, ja que si no avança el rellotge, no pot passar res). És per això que **saber dominar el temps (i el pas del temps)** és una part importantíssima de l'art de narrar històries.

Ara bé, el pas del temps en la narració d'una història no sempre ha de ser cronològic ni lineal. És a dir, no cal que expliquem els fets des del començament i que anem avançant la narració de la història a mesura que passen els dies, sinó que podem jugar a **anar endavant i endarrere en el temps**. En aquest sentit, una de les eines fonamentals per "jugar amb el temps" a l'hora de narrar una història són les **retrospeccions** (o *flashbacks*).

Una retrospecció és un **salt al passat** que situa el lector en un moment anterior de la història: si estic narrant la història d'un personatge a la seva època d'institut i, de sobte, salto a la seva infància per explicar algun fet del seu passat, estic fent una retrospecció. Però, per què hauria d'utilitzar una retrospecció? Quin sentit té? Per a què serveix? Doncs per diverses coses, però principalment per narrar els fets de manera més atractiva, per generar tensió i expectatives i, sobretot, per explicar aspectes del passat dels personatges que expliquen el seu comportament, objectius, emocions o pensaments en el present, i que, per tant, ens permeten entendre'ls i ajuden a reforçar l'interès per allò que se'ns està narrant en el present: què li passarà ara, al personatge en la seva època d'institut, sabent el que li va passar a la infància? Bé, potser millor que en descobriu un exemple:

1. Identifiqueu la **retrospecció** en el conte: Què narra? Què aporta a la història?
2. Sabeu **qui eren i què feien aquells homes** dels quals formava part el senyor Teece? (*enllaça amb activitat següent*)

B) El KKK

A partir de la retrospecció del conte, us proposem endinsar-vos en un dels capítols més atroços de **la història del racisme** als EUA.

1. **Busqueu** el significat de les sigles KKK i poseu-lo en relació amb el conte. Qui el formava? Què feien? N'havíeu sentit a parlar mai?
2. **Comenteu** quines emocions us desperta, a dia d'avui, saber de l'existència, activitats i trajectòria del KKK.

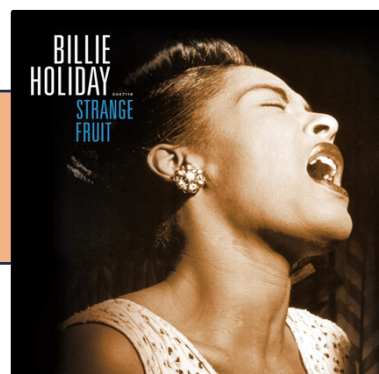
C) Billie Holiday i Langston Hughes

Podeu aprofundir en els fets que sugereix el conte i la memòria dels crims del KKK amb aquesta impactant cançó interpretada i popularitzada per Billie Holiday, tot i que el seu autor és Abel Meeropol.

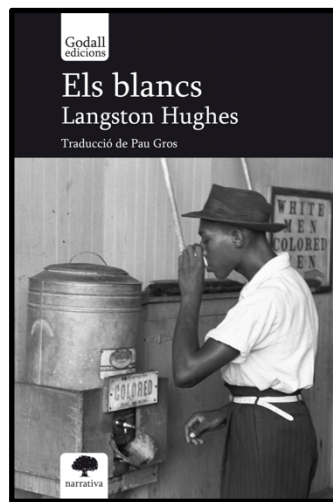
"*Strange fruit*",
(Commodore, 1939)

També disponible actuació en directe de l'any 1959 a <https://www.youtube.com/watch?v=DGY9HvChXk>

També podeu aprofundir en les expressions del racisme als EUA durant la primera meitat del segle XX amb els contes de l'escriptor Langston Hughes, figura de l'anomenat *Renaixement de Harlem*.

[Els blancs](#)
(Godall, 2023)

En podeu trobar un conte ("Tot passant") a <https://pdvcontes.com/2024/01/09/langston-hughes/>

D) Escenaris i descripció

Tot el que passa en una història (igual que a la vida) ha de passar en algun **lloc**. Si volem que el lector sigui capaç d'imaginar o reproduir mentalment què passa, doncs, hem d'aconseguir que també imagini aquest lloc on succeeixen els fets, on actuen els personatges. Aquest lloc l'anomenem **escenari** (per posar exemples de què és un escenari, només cal pensar que la nostra pròpia vida: l'escola, la nostra habitació, el nostre carrer, casa dels avis, dels nostres amics, el parc de la ciutat...). Si no aconseguim que el lector imagini mínimament aquest escenari, difícilment podrà imaginar els fets que hi tenen lloc.

Per tal d'aconseguir-ho, i per tal que el lector se senti "dins" de la història, "dins" dels fets, "dins" de l'escenari, com si realment estigués presenciant el que passa, hem de recórrer a les **descripcions** de l'espai: és a dir, explicar com és el lloc, què hi ha, per tal de situar-hi el lector. I per tal de descriure un escenari, podem recórrer als dos grans tipus d'elements que el conformen:

- Els **elements fixos** són aquells elements tangibles (que podem veure i tocar) d'un espai: els mobles, els objectes, les parets, el terra, però també els arbres, les plantes, els fanals...
- Els **elements variables** són aquells elements canviants que podem captar a través dels altres sentits: els sons, la llum, la temperatura, les olors, els sabors...

Per tal que el lector imagini l'escenari i s'hi pugui situar, doncs, cal que en una descripció incloguem tant elements fixos com variables. Ara bé, cal que descrivim detalladament tots i cada un d'aquests elements? Doncs podem fer-ho, però no és imprescindible perquè la literatura és màgica i els lectors som molt creatius: només que ens assenyalin uns quants **detalls importants i significatius** d'un escenari, nosaltres ja l'acabem de construir mentalment, l'acabem d' "omplir" sense que ens n'indiquin tots els detalls.

Ara bé, si el que volem és que el lector se situï dins l'escenari, si volem que "visqui" els fets com si fos allà, no ens hauríem d'oblidar dels elements variables, ja que és a través dels sentits que realment ens endinsem en un determinat escenari (tanqueu els ulls i penseu, per exemple, en l'olor que fa casa dels vostres avis, o en les llums i ombres del vostre carrer, o en els sons del parc de la vostra ciutat: us hi transporteu, oi? Aquesta és la idea).

1. **Busqueu** en el conte aquells fragments o moments en què es descriguin elements de l'escenari, del lloc on passa l'acció.

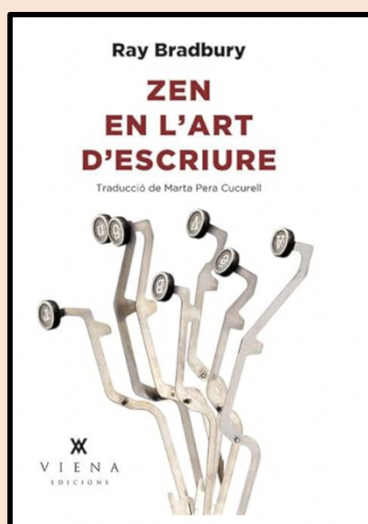
1. **Assenyaleu** exemples d'elements fixos i variables.

2. Assenyaleu els que creieu que esdevenen els **elements més significatius** per imaginar l'escenari i sentir-vos "dins" de l'acció.

E) Parla l'autor

Llegiu el que diu Bradbury sobre la utilització dels sentits en la literatura (trobareu el fragment a l'apartat RECURSOS).

Considereu que, a través de la utilització dels sentits, Bradbury ha aconseguit que us sentiu "*enmig dels esdeveniments*" i us els cregueu?

F) *La marea negra*

Fixeu-vos en la descripció que fa l'autor de **la marea negra** (pàgina 131):

1. **Què és** la marea negra? Qui la forma? Per què creieu que l'autor utilitza aquesta metàfora? Què representa? Què fan les persones que formen la marea quan el Belter no pot pagar el que li demana el senyor Teece?

2. A la història dels EUA, i després que Bradbury escrivís aquest llibre, podem trobar altres **exemples de mareas negres**. Busqueu què són (i qui són), què tenen en comú i per què van néixer...

- Moviment afroamericà pels drets civils / Martin Luther King, Rosa Parks, Malcom X.
- Partit de les Panteres Negres / Huey Newton, Angela Davis.
- *Black Lives Matters* / Patrisse Cullors, Alicia Garza, Opal Tometi.

3. **Per què** creieu que al llarg de tot un segle, i encara a l'actualitat, han existit aquests moviments i organitzacions?

4. Hem parlat molt dels EUA, però i què passa **a casa nostra**? Penseu en expressions de racisme que, més enllà dels EUA, pugueu identificar a la vostra societat. **Què** en penseu? **Com** es pot lluitar perquè desapareguin?

G) *Nana Kwame Adjei-Brenyah*

Podeu aprofundir en el racisme als EUA des d'un punt de vista actual amb l'impactant conte de l'autor del Bronx Nana Kwame Adjei-Brenyah.

"Els cinc de Finkelstein",
a [*Friday Black*](#)
(Empúries, 2021)

H) *Jo, antiracista*

A partir de les expressions de racisme que heu identificat (*ve de l'activitat anterior*), i dels múltiples exemples narratius que heu llegit/sentit, **escriuiu una breu narració o cançó** que us permeti donar el vostre punt de vista sobre el racisme, sensibilitzar, denunciar-lo, pensar en les seves causes, proposar solucions i/o, en definitiva, una història que es pugui convertir en una eina contra el racisme. Avui. Aquí.

Si voleu aprofundir en el concepte *antiracista*, no us perdeu l'assaig [*Com ser antiracista*](#) d'Ibram X. Kendi (Raig verd, 2020).

SOLUCIONARI "AMUNT PEL BELL MIG DE L'AIRE"

A) RETROSPECCIÓ

1 + 2. La retrospecció la trobem a la pàgina 143: després que en Silly li preguntí ¿Què farà a les nits?, el senyor Teece recorda les seves sortides amb cotxe, amb homes armats, buscant una cabana i un arbre (narració d'uns fets anteriors, situa el lector en un temps passat de la història). És una evident referència als crims del Ku Kux Klan i aporta una informació molt rellevant a la història: a més de reforçar el ja evident caràcter racista del senyor Teece, arrela els fets del present (la marea negra, la fugida de tota la comunitat a Mart) a l'expressió més violenta i cruel de racisme de l'època als EUA.

B) EL KKK: L'objectiu d'aquesta activitat és que l'alumnat prengui consciència de l'existència del KKK, dels assassinats racistes de l'època, i descobrir quin nivell de coneixement tenen d'aquests fets històrics. Proposem, doncs, una mena d'exercici de "memòria històrica".

C)

Holiday: la cançó parteix d'una metàfora per retratar els linxaments del KKK.

Hughes: els contes del llibre són un retrat crític del racisme als EUA durant la primera meitat del segle XX, des de la consciència i militància d'un dels exponents del *Renaixement de Harlem*.

D) ESCENARIS I DESCRIPCIÓ

1, 2 i 3. Exemples:

- Elements fixos: les portes, els gronxadors, les roques, les teulades (p.138, el poble en silenci).
- Elements variables: l'ombra càlida, la pols calenta (p.130), el silenci, la pols, el crepit de les flames (p.138),.
- Elements més significatius: la pols i la calor (en tot moment) / els gronxadors movent-se silenciosament, les síndries podrint-se, la pols, el foc (p.138) --> amb la desaparició de la marea, ha desaparegut la vida.

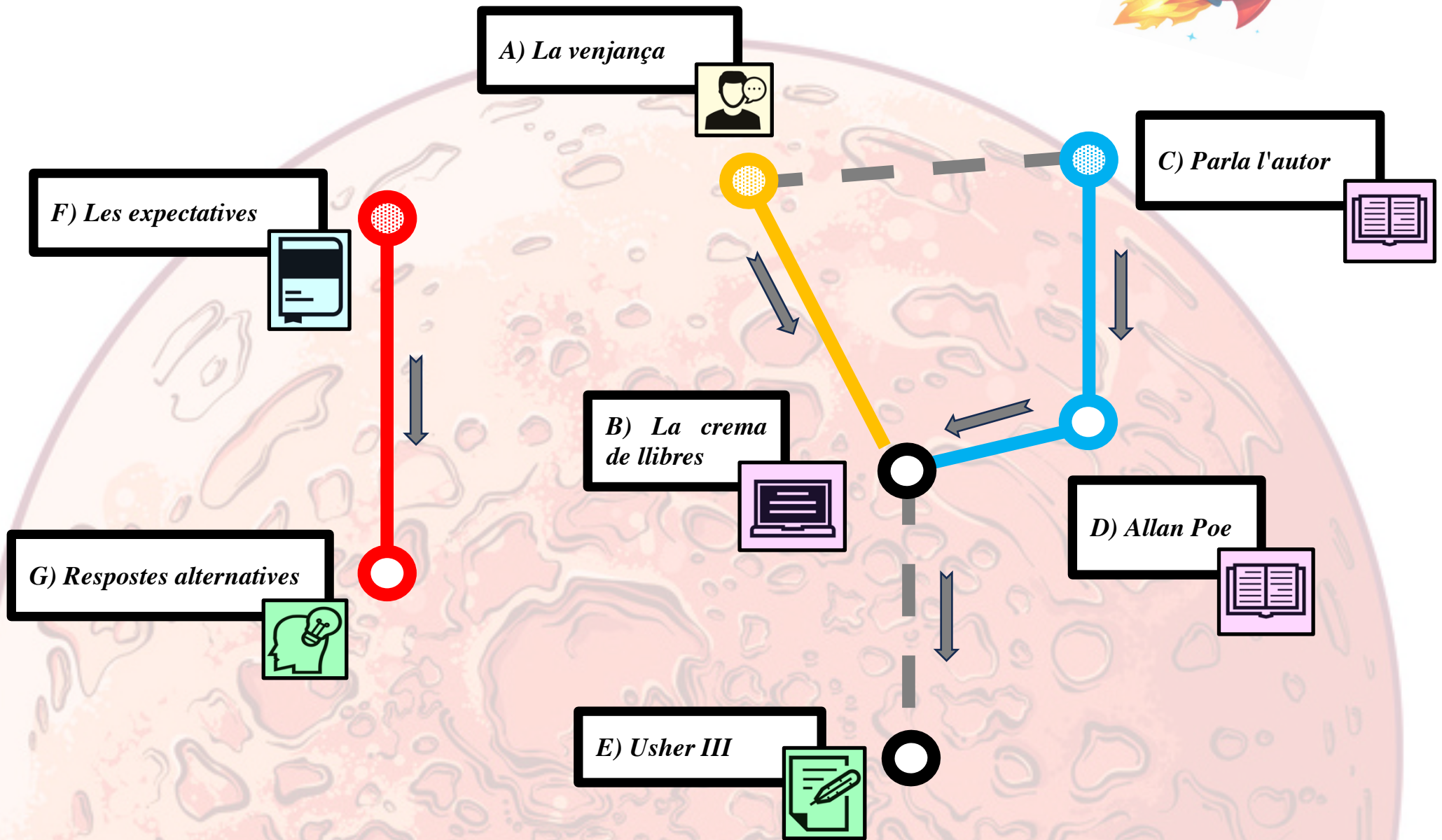
E) RESPOSTA OBERTA

F) LA MAREA NEGRA: Proposem fer una mirada/recorregut als moviments de lluita antiracista i per la igualtat, emancipació i apoderament de la població negra als EUA al llarg del segle, per tal que l'alumnat s'adoni que, malgrat tots aquests moviments, el racisme segueix existint i la lluita contra el racisme segueix sent necessària. Finalment, i potser el més important, una mirada sobre la pròpia realitat/societat i les expressions de racisme que es viuen, "avui i aquí".

G) Adjei Brenyah: El conte, valent i directe, gira al voltant del racisme i la violència racista (com a expressió més extrema) que pateixen els negres als EUA en l'actualitat, i els dubtes i conflictes interiors que genera en aquells que la viuen. Cal advertir que aquest és un conte dur i amb una dosi important de violència explícita.

H) CREATIVITAT

6. USHER II

A) *La venjança*

1. **Per què** el senyor Stendhal actua com actua? De qui/què es vol venjar?
2. **Què és** el Departament de moralitat? A què es dedica? Per què el senyor Stendhal convoca sociòlegs, psicòlegs, polítics, neuròlegs...
3. Al conte apareixen moltíssimes **referències** de persones i personatges: En coneixeu algun? Investigueu, per exemple, qui són...
 - Lovecraft
 - El fantasma Rickshaw
 - La princesa Ozma
 - Lone Chaney
 - Tweedledum i Tweedledee
4. **Què** tenen en comú? Què reivindica el senyor Stendhal?

B) *La crema de llibres*

- El conte fa referència a una crema de llibres fictícia, pero...
1. Coneixeu **cremes de llibres reals**, moments històrics en què s'hagin cremat llibres de veritat? Busqueu-ne exemples.
 2. **Qui** ordenava la crema de llibres? **Per què**? Amb quin objectiu? Relacioneu-ho amb el concepte *censura*.
 3. **Què** en penseu?

C) Parla l'autor

Llegiu les reflexions que fa Bradbury al voltant del menyspreu a un determinat tipus de literatura, durant una bona pila d'anys, al seu país (trobareu el fragment a l'apartat RECURSOS).

1. Quin **tipus de literatura** reivindica Bradbury? La coneixeu? En teniu referents? (en tornarem a parlar ben aviat, no patiu).
2. **Per què** creieu que Bradbury es queixa de la manca de presència d'aquest tipus de literatura a les escoles i les biblioteques? I per què diu que hi ha qui la considera *peril·losa*? Quin paper creieu que té la fantasia en la vida?
3. A la biblioteca del **vostre institut**, hi podeu trobar aquest tipus de literatura?
4. Després de llegir les seves reflexions, **per què** creieu que Bradbury va decidir escriure aquest conte? Creieu que la venjança d'Stendhal, d'alguna manera, és també la seva?

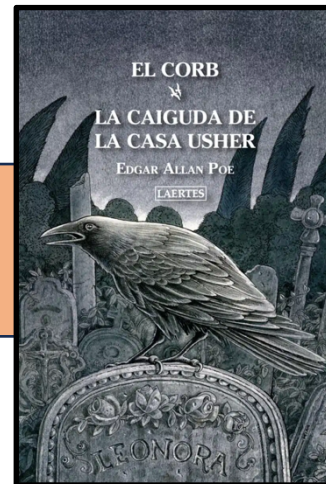
D) Edgar Allan Poe

"Usher II", com el seu propi nom indica, és un conte inspirat (i un homenatge) al conte *La caiguda de la casa Usher* d'Edgar Allan Poe, un dels autors més admirats per Bradbury. Us proposem llegir-lo amb molta atenció i descobrir els paral·lelismes, similituds i referències entre els contes.

[La caiguda de la casa Usher](#)
(Laertes, 2016)

E) Usher III

¿Us atreviu a **imaginar** com podria ser un tercer conte, inspirat en *La caiguda de la casa Usher* i "Usher II"? Quins elements podríeu mantenir de tots dos contes? I de cadascun d'ells? I quins podríeu modificar? I què hi passaria, de nou?

Us animeu a **escriure** "Usher III"?

F) Les expectatives

Un aspecte clau en qualsevol narració és que el lector tingui ganes de seguir llegint. Les eines fonamentals per intentar aconseguir-ho són crear interès i intriga a través de les **expectatives**. I com creem expectatives al lector? Doncs **dosificant la informació** al llarg del text: en comptes de fer que el lector ho sàpiga tot de cop, anem dosificant la informació en comptagotes i donant **informacions incompletes** perquè el lector es faci **preguntes concretes**. Un exemple:

—Ara que ja he fet la feina —va dir el senyor Bigelow, amb vacil·lació—, ¿puc demanar-li què en farà, de tot això?

"Què en farà?": aquesta és la mateixa pregunta que ens formulem, però Bradbury no deixa que Stendhal la respongui de seguida i ens quedem amb la incògnita. I així, anem pensant en quina pot ser la resposta mentre seguim llegint, encuriosits i conscients que acabarem trobant-la.

És bo anar sembrant expectatives al llarg del text per atrapar el lector i mantenir-lo fidel.

Laia Aguilar

1. Identifiqueu moments del conte en què es creïn **expectatives concretes**, és a dir, en què l'autor doni una **informació incompleta** i us feu una **pregunta** com a lectors. Recolliu els exemples en una taula amb tres columnes: 1) *Informació incompleta (fragment del text)* → 2) *Pregunta que us feu* → 3) *Resposta*

G) *Respostes alternatives*

1. (ve de l'activitat anterior) I si **les respostes a les preguntes** que obren les expectatives haguessin sigut diferents? Jagueu a plantejar respostes diferents a algunes de les expectatives creades.

2. Quins **camins diferents hauria pogut agafar la història**, si les respostes haguessin sigut les que heu inventat vosaltres? Penseu com hauria canviat la història amb algunes de les vostres respostes alternatives.

SOLUCIONARI "USHER II"

A) LA VENJANÇA

1+2+4. Stendhal es vol venjar de la crema de llibres i la persecució i censura de la literatura, art i pensament fantàstic i especulatiu per part del Departament de moralitat i altres organismes, de la qual va ser víctima directa. Aquests organismes, els sociòlegs, psicòlegs, etc, encarnen els col·lectius intel·lectuals, morals i religiosos que van protagonitzar-la. Tots els referents (personatges, obres, autors, actors) que apareixen al llibre, per contra, encarnen la literatura i l'art i pensament perseguits.

B) CREMAR LLIBRES

1+2+3. A partir d'exemples històrics (la dinastia Qin a la Xina, els colonitzadors espanyols a l'Amèrica llatina, la foguera de les vanitats a Florència o l'Alemanya nazi), proposem reflexionar al voltant de la censura i la persecució cultural, política, religiosa i/o moral.

C) PARLA L'AUTOR

1+2+4. Llegint les paraules de Bradbury, no és difícil veure que utilitza metafòricament el conte per criticar els menyspreu de la literatura especulativa, el fantàstic i la ciència-ficció al seu país, per part d'aquells que la consideren inútil o perillosa, en la mesura que obre la porta a la imaginació, trenca els esquemes mentals i morals preestablerts i convida a plantejar altres realitats possibles i/o denunciar, de manera parabòlica, les existents.

D) Allan Poe: aquest és un dels contes més emblemàtics de Poe, que Bradbury tria per fer el seu particular homenatge a la literatura especulativa i de gènere. Si bé no es pot considerar ben bé una reescriptura creativa del mateix conte, Bradbury agafa molts elements del conte de Poe (estructurals i argumentals, però també atmosfèrics i d'estil) per construir la seva pròpia casa Usher, que "farà caure" com l'original, enterrant-hi els enemics de la literatura especulativa i el pensament fantàstic.

E) CREATIVITAT

F) EXPECTATIVES

1. (exemples)

- (p.150) "—Puc demanar-li què en farà, de tot això?" --> QUÈ EN FARÀ? QUINA UNA EN PORTA DE CAP? --> Fer-ho servir d'esquer per a la seva particular venjança i convertir-ho en la tomba dels seus enemics.
- (p.153) "—Us ensenyaré una bona lliçó (...), pareu compte! La casa Usher obre les portes!" --> COM ELS ENSENYARÀ UNA LLIÇÓ? QUÈ HI TÉ A VEURE LA CASA? --> La lliçó serà atraure'ls amb el que odien i han perseguit, fins matar-los, la casa és el vehicle (quan hi entrin, no en sortiran).
- (p.27) "—Ara, Pikes, enviarem les últimes invitacions per a aquesta nit. Em penso que ens ho passarem bé, oi?" --> QUI SÓN ELS CONVIDATS? QUÈ ELS FARAN? --> Els que encarnen els censuradors/enemics de la fantasia, als quals no tractaran especialment bé, fins matar-los.

És interessant comentar com la dosificació d'informació va alimentant les expectatives, de manera que els lectors es van plantejant possibles respostes a les preguntes que s'ha formulat.

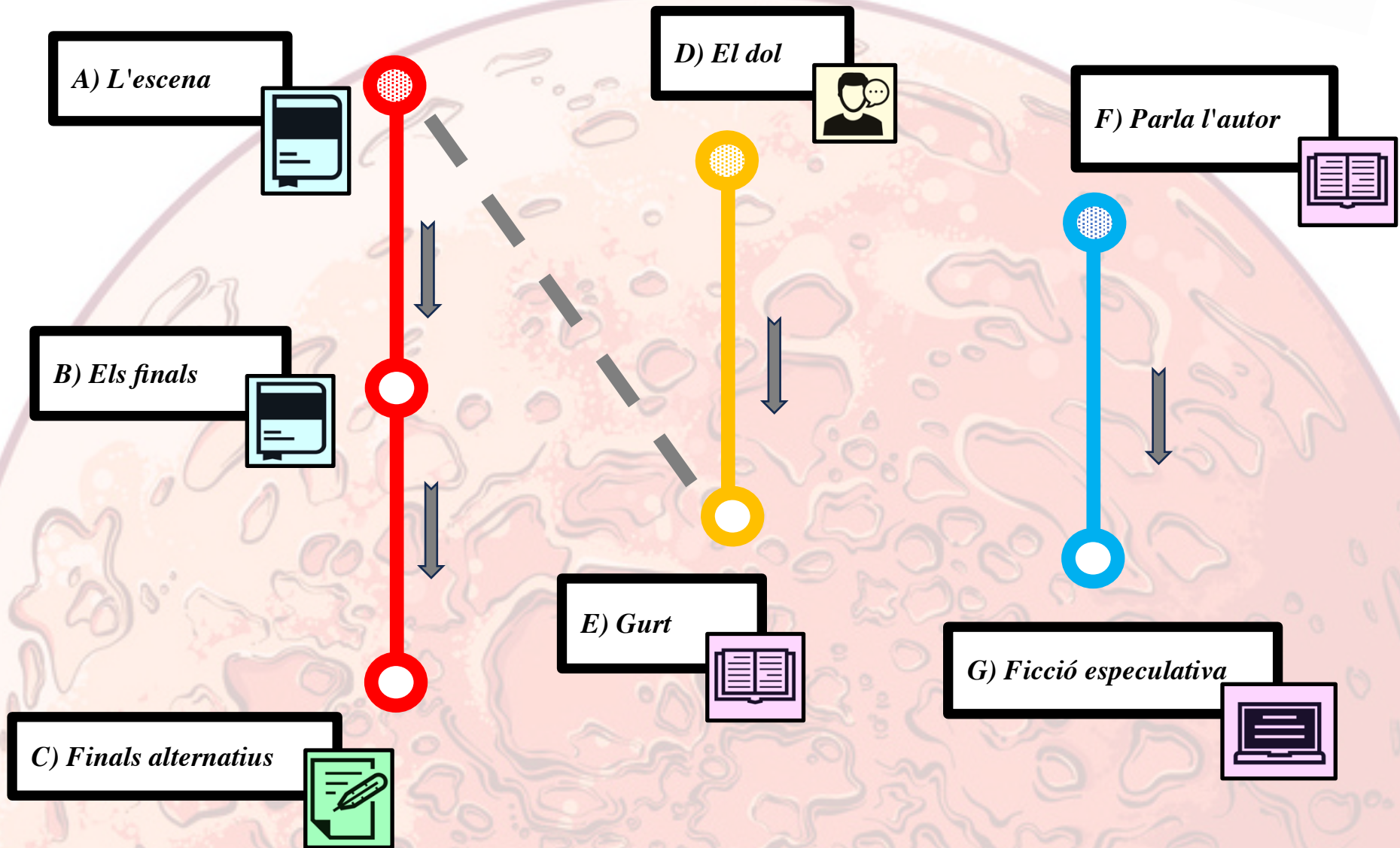
G) CREATIVITAT

Exemples:

Què passaria si... l'Stendhal volgués fer de la casa un museu? O un hotel? O organitzar una companyia de teatre?

Què passaria si... la lliçó consistís a obligar-los a llegir tot el que van cremar? O si la casa fos un laboratori per canviar-los les idees? O per convertir-los en esclaus?

7. ELS LLARGS ANYS

A) L'escena

L'**escena** és la unitat mínima essencial per a narrar una història. Una escena és la narració/descripció d'allò que passa en un moment determinat en un espai determinat. Podem expressar-ho gairebé com una forma matemàtica, que aclareix quins són els seus elements constitutius: **Escena = acció (els fets) + escenari (el lloc)**. Així doncs, si volem aconseguir que el lector se situï "dins l'escena", no hem d'oblidar explicar què és el que passa però també com és el lloc en el qual passa (aspecte tractat al conte 5). Com podem crear i narrar una escena, doncs? Explicant allò que passa (per exemple, una conversa), en un lloc determinat (per exemple, el bar de l'institut), en un període de temps determinat (per exemple, un quart d'hora al temps d'esbarjo).

I què és el que aconseguim quan narrem una escena? Doncs aconseguim que el lector se situï en aquest lloc i tingui la sensació que "està dins" l'escena, que assisteix als fets com un espectador de luxe, amb independència de si es tracta d'una escena que podria veure qualsevol (per exemple, una discussió enmig del carrer), o una escena del tot privada i íntima (com per exemple, el primer petó que es fan dos joves amagats en algun racó). Aquest privilegi, i la sensació d'estar assistint als fets "en directe", són el que ens emociona i atrau com a lectors i ens permet endinsar-nos en la història, com si per uns moments desapareguéssim i ens traslladéssim dins del llibre.

Si volem narrar una escena és importantíssim que sapiguem quina **funció** juga en el desenvolupament/avanç de la història. És el que a vegades anomenem **pas dramàtic** i que podríem definir com el canvi (el *pas*) que es produeix en la història amb els fets narrats en l'escena (per exemple: un personatge descobreix que l'altre personatge l'enganya, un personatge s'enamora d'un altre, dos personatges trenquen peres o un personatge s'adona que se sent sol).

1. **Identifiqueu** les diverses escenes que conformen el conte: quantes creieu que són?

2. **Escolliu** una de les escenes i **analitzeu-ne** els elements constitutius i el pas dramàtic.

B) Els finals

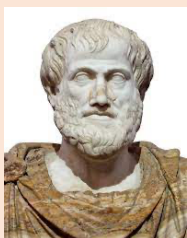
Una de les parts més importants d'un conte és el **final**, ja que aporta sentit a tot el conté, determina el regust de boca i la sensació que queda després de la lectura i esdevé determinant per tal que el lector decideixi, d'alguna manera, si el conte li ha agradat, si "ha valgut la pena llegir-lo". Hi ha **dos grans tipus de finals** per a qualsevol obra narrativa:

Un **final tancat** és aquell que conclou la història, que "la tanca", donant resposta a totes les preguntes formulades i deixant la sensació que la història "ja ha acabat", que l'hem llegit tota, que no queda "res per resoldre".

En canvi, un **final obert** és aquell final que no conclou del tot la història, que no dona totes les respostes i que ens deixa amb una sensació d'incertesa, ja que no sabem "com acaba" del cert. La gràcia d'aquests finals és, precisament, que som nosaltres, els lectors, qui hem de pensar o imaginar aquest final i decidir com acaba o de quines maneres podria acabar. Així, esdevenim lectors molt més participants, perquè esdevé "cosa nostra" acabar el conte, decidir-ne el final.

Fins i tot hi ha qui (com fa Pagès-Jordà a continuació) hi afegeix encara un tercer cas: el de l'**absència de final** (és a dir, aquells contes que no tenen un final/acabament aparent, sinó que deixen la sensació que, simplement, hem assistit a un "retall" d'història).

Un final ha de ser tant inevitable com inesperat.

Aristòtil

Els finals són formes de trobar sentit a l'experiència.

Ricardo Piglia

Hi ha el final tancat, el final obert i l'absència de final: tres recursos lícits amb efectes diferenciats.

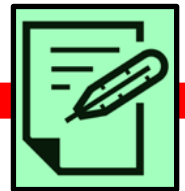

Vicenç Pagès-Jordà

1. Què us ha semblat **el final del conte**? Us l'*esperàveu*?
2. **Com** pensàveu que acabaria? Creieu que podia haver acabat d'una altra manera o, un cop llegit, us sembla un final *inevitable*?
3. **Quin sentit** (a l'*experiència* de llegir-lo) creieu que aporta aquest final al conte?
4. Quin **regust de boca** us deixa?
5. Quin **tipus de final** creieu que és? Amb quina sensació us quedeu?

C) *Finals alternatius*

1. Plantegeu diversos **finals alternatius** per al conte: Què podria passar després que mori en Hathaway? Què pot fer (diferent) el capità Wilder, o en Williamson, o la "família Hathaway"? Com acabaria tot plegat? Les possibilitats són il·limitades!
2. Elegiu un dels possibles finals i **escriuiu l'escena** d'aquest nou final.

D) El dol

1. **Per què** en Hathaway va construir la seva "nova família"? I per què a l'inici del conte demana disculpes davant de les tombes? En la seva situació, i si n'haguéssiu tingut oportunitat, hauríeu fet el mateix?
2. Què és el **dol**? Poseu el concepte en relació amb el conte.
3. Heu perdut mai una persona estimada? Com creieu que es pot afrontar la pèrdua? Creieu que realment hi ha possibilitats de triar la manera com s'afronta? I que hi ha maneres més adequades que d'altres?

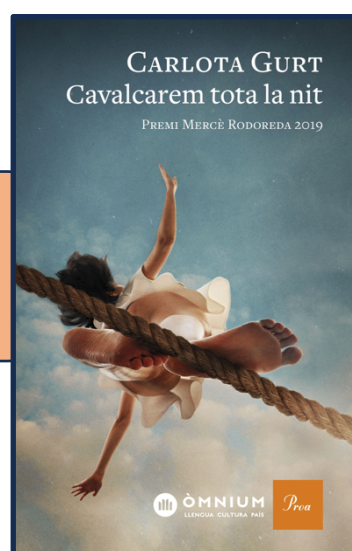
E) Carlota Gurt

Podeu aprofundir en el debat sobre el dol (aquest, un punt particular) amb aquest conte de la barcelonina Carlota Gurt.

"Un forat ben fondo",
a [*Cavalcarem tota la nit*](#)
(Proa, 2020)

F) Parla l'autor

Llegiu les reflexions que fa Bradbury sobre la ciència-ficció (trobareu el fragment a l'apartat RECURSOS).

1. **Què** en penseu, del paper que Bradbury atribueix a la ciència-ficció? Enteneu **per què** diu que s'ocupa d'explorar solucions?
2. Coneixíeu Perseu i Medusa? Com interpreteu la relació que estableix entre aquest episodi del mite i la manera d'abordar la realitat que té la ciència-ficció?

G) Ficció especulativa

Ara sí, ha arribat el moment d'intentar **aclarir conceptes**:

1. **Busqueu** què significa...

- Ciència-ficció
- Literatura fantàstica
- Ficció especulativa

2. **Coneixeu** autors i autores d'aquests gèneres? Busqueu-los!

3. Us **agraden** aquests gèneres? **Per què?** Quins creieu que són, des del vostre punt de vista personal, els seus punts forts i els seus punts febles?

4. **Quin** dels termes creieu que defineix millor *Les cròniques marcianes*? Us poseu d'acord fàcilment?

SOLUCIONARI "ELS LLARGS ANYS"

A) L'ESCENA

1+2. Al conte hi podem identificar mitja dotzena d'escenes, tot i que algunes les podríem considerar (utilitzant terminologia del cine) un pla-seqüència (canvi d'espai però continuïtat temporal). Exemples:

- L'escena de l'arribada del coet i el retrobament entre Hathaway i Wilder (p.220-221).
 - Escenari: l'escenari on aterra el coet, a la part baixa de la muntanya.
 - Acció: diàleg entre els excompanys retrobats, que es posen al dia de la seva vida.
 - Pas dramàtic: Apareixen els excompanys que trenquen la "soledat" de Hathaway i obren la possibilitat de tornar a casa.
- El dinar entre els tripulants del coet i la "família Hathaway" (la més llarga)
 - Escenari: la barraca dels Hathaway.
 - Acció: rebuda + dinar + Wilder encarrega a Williamson anar al cementiri + mort del Hathaway + conversa Wilder i "muller" del Hathaway.
 - Pas dramàtic: apareixen i es confirmen les sospites de Wilder + mort de Hathaway.

B) ELS FINALS

1 + 2 + 3. Resposta oberta.

4. Es tracta d'un final tancat: les "creacions" de Hathaway romandran eternament presents a Mart, tot i la seva absència, i Wilder i els tripulants abandonen Mart.

C) CREATIVITAT

D) RESPOSTES OBERTES. És important garantir un clima de respecte a l'hora d'obrir aquest debat, ja que poden sorgir experiències molt sentides i records emocionalment durs entre l'alumnat.

E) Gurt: És un exemple ben singular de dol, ja que el protagonista, mentre poda la figuera (element simbòlic), afronta l'ambivalència del seu dol: per una banda busca passar comptes amb la vida i gaudir de la llibertat recuperada, i per l'altra ha de fer front a la pèrdua i la buidor, i la seva incapacitat per sortir-se'n sol. Si no fos pel petit descans que es pren dins de casa, tot el conte seria la narració d'una mateixa escena.

F) RESPOSTES OBERTES. Bradbury, en les seves reflexions i amb el recurs de Perseu i la Medusa, reivindica la ficció especulativa com a instrument per, de manera indirecta, abordar els problemes existents en la realitat i explorar, des de la distància i la metàfora, possibles solucions.

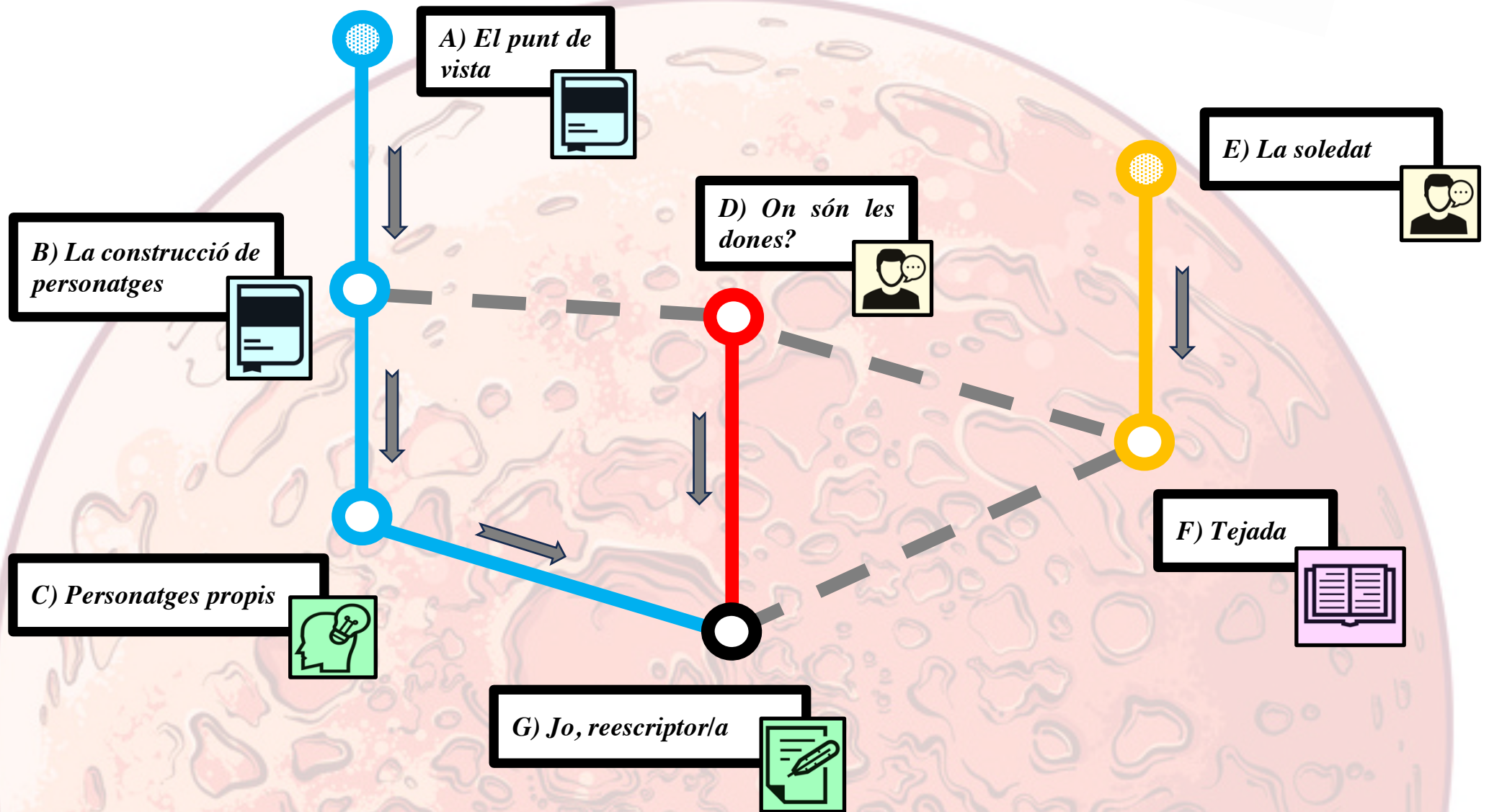
G)

1 + 2. **RECERCA.** Es pot ampliar amb infinitat de subgèneres (distopia, història alternativa, ficció, ciberpunk, ficció sobrenatural,...)

3. RESPOSTA OBERTA.

4. És un debat obert: sovint és considerat un referent de la ciència-ficció, però s'incideix també en el fet que el nucli de les seves històries s'allunya dels objectius d'aquest gènere i no aprofundeix ni és rigorós en els avenços científics i tecnològics. De fet, el mateix Bradbury, tot i que parla sovint de ciència-ficció, preferia l'etiqueta de literatura fantàstica. L'acord més ampli sembla ser que és un autor que se situa entre la ciència-ficció i el fantàstic, i el terme de ficció especulativa, més ampli i inclusiu, sembla el que menys dubtes pot generar.

8. LES POBLACIONS SILENCIOSES

A) *El punt de vista narratiu*

Per poder narrar una història, hi ha d'haver *qui* ens la narra. Aquesta veu que narra, la que "escoltem" quan llegim, s'anomena **narrador**, i el narrador narra la història des d'un determinat punt de vista.

Si qui ens narra la història és un personatge de la mateixa història i ens la narra en primera persona (el que anomenem **narrador intern**), no hi ha dubte de quin és el punt de vista des del qual ens narra la història: el d'aquest personatge, és a dir, el seu punt de vista individual/personal (veu el que veu, sap el que sap, sent el que sent, pensa el que pensa). Però en altres ocasions qui ens narra la història no és pas un personatge, sinó la veu d'algú que no forma part de la història i només "existeix" per poder-nos-la narrar (una veu que s'ha inventat l'autor perquè ens expliqui la història) i ho fa en tercera persona. En aquests casos, parlem de **narradors externs**. I des d'on ens narren la història aquests narradors? Doncs poden adoptar diversos punts de vista i, en funció del punt de vista elegit, ens podrà donar unes informacions i no d'altres o explicar-nos el que senten o pensen uns o altres personatges. Així, per exemple, un narrador extern pot narrar-nos la història des del punt de vista d'un determinat personatge, o de més d'un, o des d'un punt de vista allunyat de qualsevol d'aquests, o fins i tot des d'un punt de vista similar al d'un "Déu" que ho sap tot de la història i tot de tots els personatges.

Centrem-nos en el primer cas: un narrador extern que ens **narra la història des del punt de vista d'un personatge**, és a dir, que ens farà viure la història des dels ulls i la ment d'aquest personatge, de manera que la viurem "com si fóssim ell". Què ens podrà narrar, doncs? El que veu aquest personatge, el que sap aquest personatge, el que sent aquest personatge, les sensacions que té i el que pensa, però no ens podrà narrar el que veuen, saben, senten o pensen els altres personatges.

1. De quin dels dos personatges adopta el **punt de vista** el narrador extern del conte?
2. Escolliu els moments de la narració en què **més a prop** del personatge i el seu punt de vista us senti (és a dir, us senti més "en el seu lloc", més propers a la seva mirada, pensaments i emocions).

B) La construcció de personatges

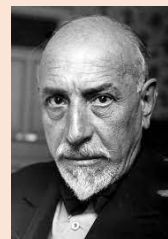

Els personatges són un aspecte essencial de qualsevol narració perquè sense personatges que visquin la història, que protagonitzin els fets que s'hi narren, simplement no hi hauria història. Per tant, una de les feines més importants de l'autor és la construcció d'aquests personatges. Què entenem per construcció de personatges? La feina que fa l'autor per crear els personatges, per "**inventar-los**", "**pensar-los**" i "**dibuixar-los**", i que li permetrà aconseguir que el lector "visualitzi", "recordi" i "identifiqui" els personatges per les seves característiques, els seus "**trets distintius o significatius**" (aquelles característiques que ens permeten, com passa amb les persones de carn i ossos, diferenciar-los els uns dels altres). Aquests trets pertanyen sempre a una de les dues "dimensions" o "mons" que té qualsevol personatge i que han de relacionar-se de manera coherent:

- El **món extern (allò que es veu des de fora)**: l'aspecte extern del personatge, que inclou el seu físic (complexió, fisonomia...) la seva vestimenta (roba, complements...) i fins i tot la seva manera d'actuar o moure's.
- El **món intern (allò invisible als ulls, com són "per dins")**: la psicologia del personatge, que inclou la seva personalitat (caràcter, tracte, actitud...), les seves emocions (com se sent) i les circumstàncies que les marquen (pors, pèrdues, anhels, amenaces...), i les seves idees i valors (gustos, aversions, visió del món, posicionament ètic i polític...).

Per a aquesta feina, hi ha autors utilitzen eines com la "**Fitxa de personatge**" (en trobareu una versió simplificada i en format plantilla, a l'apartat RECURSOS).

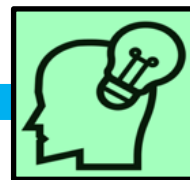
Els personatges no han d'aparèixer com fantasmes, sinó com realitats creades, construccions immutables de la fantasia, reals i consistents.

Luigi Pirandello

1. Ompliu la **fitxa de personatge simplificada** (vegeu **RECURSOS**) per al personatge de la Geneviève, amb els trets que considereu principals.
2. Creieu que els trets del personatge resulten **coherents**?

1. JO, PERSONATGE

Què passaria si vosaltres fóssiu un personatge de ficció? Ompliu **la vostra pròpia fitxa de personatge**, com si fóssiu un personatge que, basant-se en vosaltres, ha creat l'autor (us podeu canviar el nom, compartir les fitxes i jugar a endevinar a qui corresponen).

*En tots els meus personatges
hi ha característiques meves,
però cap personatge no és jo.*

Mercè Rodoreda

2. EL MEU PERSONATGE

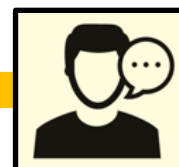
Creeu el vostre **personatge de ficció**, és a dir, un personatge inventat, omplint la seva fitxa de personatge. Tingueu present que, per tal que esdevingui real i consistent a ulls del lector, heu de relacionar i connectar bé els diversos trets distintius i l'element més important de la biografia.

D) On són les dones?

1. A quants contes dels que heu llegit fins ara **hi han aparegut dones**, és a dir, personatges femenins: molts? Pocs? Quin **paper/rol** tenien en la història? Quin retrat feia l'autor d'aquestes dones?
2. **Què us sembla** el personatge de la Geneviève? A través d'aquest personatge, creieu que l'autor llança una mirada determinada sobre les dones? En quin sentit us agrada? En quin no?
4. Creieu que les respostes a les preguntes anteriors tenen alguna relació amb el fet que els contes els hagi escrit un home? I alguna relació amb el fet que l'escrivís als anys quaranta del segle passat?
5. Des del vostre punt de vista, ara i aquí, **què creieu** que ha canviat en aquest sentit? I què no?

E) La soledat

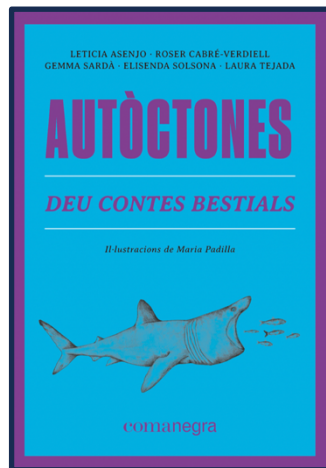

1. Us **podeu imaginar** quedar-vos sols al món? Us agradaria? Què creieu que tindria de bo i què creieu que tindria de dolent? Necessitem la companyia d'altres persones?
2. No és el mateix **estar sol** que **sentir-se sol**: Considereu que la soledat és una emoció positiva o negativa?
3. Esteu d'acord amb el refrany "més val sol que mal acompanyat"?

F) Tejada

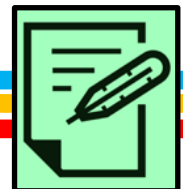
Podeu aprofundir en el debat sobre la soledat i la possibilitat de viure sense contacte humà llegint aquest conte de la barcelonina Laura Tejada.

"Brànquies", a
[Autòctones](#)
(Comanegra, 2023)

G) Jo, (re)escriptor/a

Reescriuiu el conte, mantenint el seu punt de partida, és a dir, l'encontre entre dos personatges que pensaven que estaven sols a Mart. Ara bé...

- L'heu de narrar adoptant, en aquesta nova versió, el **punt de vista** de la Geneviève (si voleu, podeu fer canvis al personatge)...
- ...o adoptant el punt de vista del **personatge que heu creat** i que es convertirà en un dels dos personatges de la història.

SOLUCIONARI "LES POBLACIONS SILENCIOSES "

A) EL PUNT DE VISTA

1. Adopta el punt de vista del noi, Walter Griff: tenim accés als seus pensaments, coneixements i el narrador "el segueix" a ell, vivim la història des del seu punt de vista (la trucada, el viatge a buscar-la, la mirada sobre la noia).
2. Poden sortir com a exemples: el neguit –pensaments i sensacions– del personatge després de la primera trobada (p. 206-207), les hipòtesis sobre on trobar la noia (p. 209), quan pensa si hi serà i imagina la trobada (p. 211), o (exemple molt concret) quan el narrador diu, des del punt de vista del Walter, "semblava un gos pelut remullat".

B) CONSTRUCCIÓ DE PERSONATGES

Fitxa de personatge (exemples):

- Extern: dits grassonets, cames grosses, cara rodona, camina arrossegant els peus, cabells com un niu d'ocells.
- Intern: poc curosa, golosa, natural, desinhibida.
- Biografia: tothom es ficava amb ella.
- Com es connecten: el seu aspecte deixat mostra la seva naturalitat i lliga amb l'absència de les mirades censoradores que havia patit en el passat.

C) CREATIVITAT

D) Respostes obertes: proposem comentar el fet que hi ha pocs personatges femenins als contes i que tenen normalment un paper secundari i un rol passiu, d'acompanyament dels personatges masculins. Pel que fa a la Geneviève, és un personatge independent, fa el que li sembla i no respon a alguns dels estereotips de la feminitat (si bé això provoca que en Walter la defugui i en alguns moments sembla que és objecte de mofa des de la mirada de l'autor), però alhora esdevé un personatge més estereotipat amb el tema del saló de bellesa i la seva voluntat i il·lusió per casar-se, etc.

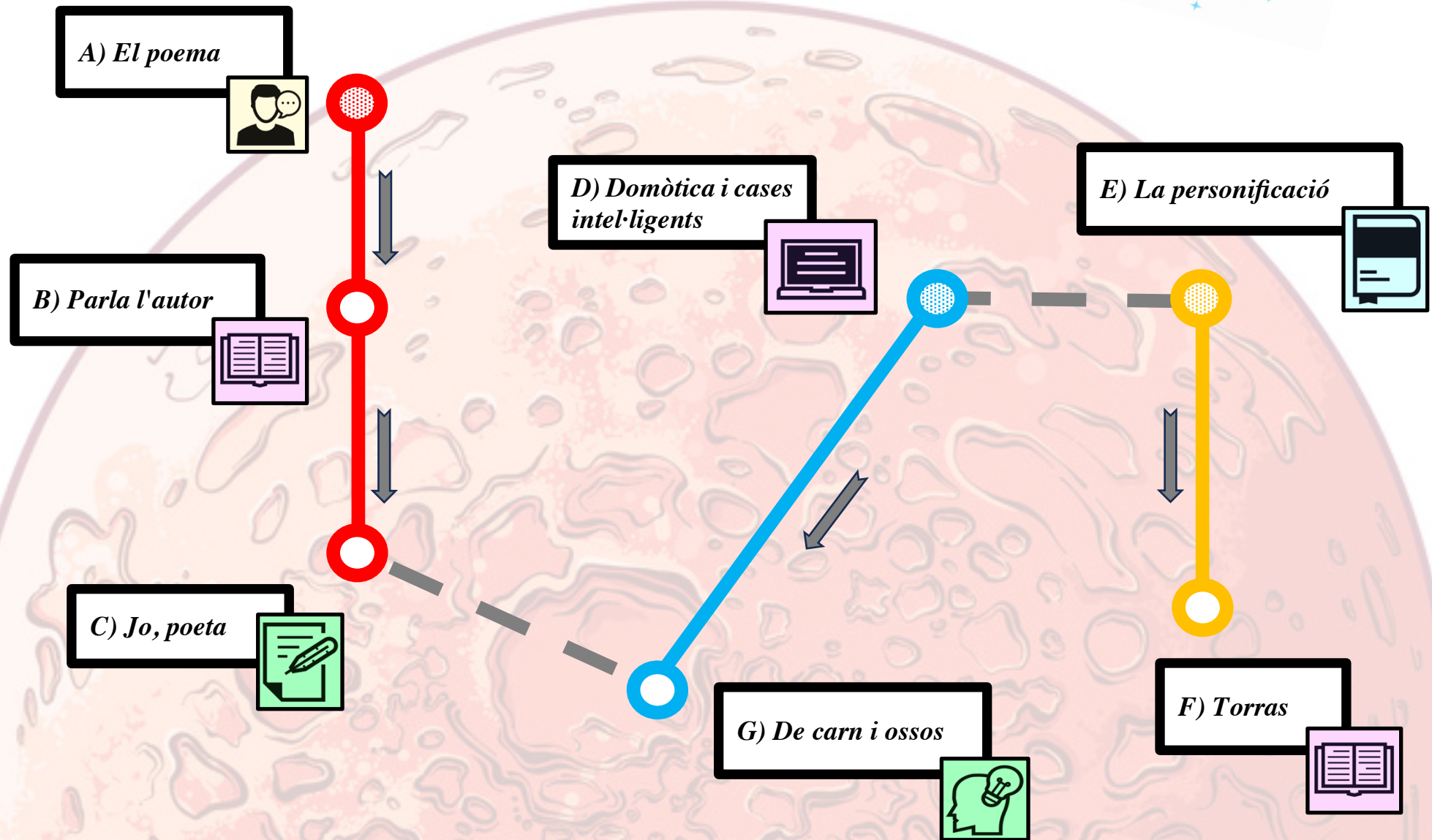
Segurament el rol de les dones en els contes (i la mirada que es projecta sobre la Geneviève), que a dia d'avui ens pot molestar, és fruit d'una determinada mirada, masculina i també lligada a una determinada època.

E) Respostes obertes. És una oportunitat per parlar de la soledat, la independència i interdependència, les relacions personals, les persones com a "animals socials"...

F) Tejada: el conte pot ajudar a alimentar el debat anterior i, a més, planteja una mirada ben diferent, ja que en aquest cas és la protagonista la que vol viure (i gaudir) la seva soledat i aïllament social.

G) Creativitat.

9. VINDRAN PLUGES SUAUS

A) *El poema*

Llegiu atentament el poema de Sara Teasdale que apareix al conte.

1. **Per què** creieu que Bradbury tria precisament aquest poema per aparèixer al conte? Quina **relació** veieu entre la història i el poema?
2. Quin creieu que és el **tema** del poema? I quina idea o idees creieu que volia transmetre Sara Teasdale? I Bradbury amb el conte?
3. **Què us ha semblat**, el poema? Us ha agradat? Per què?
4. **Busqueu** informació de l'autora per saber-ne alguna cosa més.

B) *Parla l'autor*

Llegiu les reflexions que fa Bradbury sobre la poesia (trobareu el fragment a l'apartat RECURSOS).

1. Identifiqueu les sis **metàfores i/o símls** que el mateix Bradbury utilitza en aquest fragment de text: us ajuden a entendre el que intenta dir quan defensa amb tant fervor la lectura de poesia?
2. **Llegiu poesia**? Heu llegit mai algun dels autors que cita Bradbury? Us animeu a provar-ho?
3. En què creieu que es diferencien **la narrativa i la poesia**?

C) Jo, poeta

(ve de l'activitat anterior) Com no podia ser d'altra manera, us animem a **escriure un poema**. L'escriptura és totalment lliure, però us deixem un parell de recomanacions que podem extreure del text mateix de Bradbury.

- Recordeu que *la poesia és metàfora o símil condensat*.
- Penseu abans d'escriure de quin tema voleu parlar, quina idea voleu expressar.
- Feu-vos conscients *del nas, els ulls, les orelles, la llengua i les mans*.
- ...i llegiu poesies que us puguin inspirar.

D) Domòtica i cases intel·ligents

1. Què és la **domòtica**? I què són les **cases intel·ligents**? Creieu que aquests conceptes existien el 1950, quan es va publicar aquest conte?
2. **Quins** dels sistemes o elements que imaginava Bradbury creus que s'han fet realitat, tres quarts de segle després?
3. **Què en penseu**, dels avenços en aquest terreny? Són positius?
4. Sou capaços d'**imaginar** com pot arribar a ser una casa intel·ligent de l'any 3000? Creieu que una casa podrà arribar a "**tenir vida**" **sense humans**?

E) La personificació

La personificació és una figura retòrica (com les metàfores que ja hem treballat) que l'autor utilitza quan atribueix capacitats, comportaments o qualitats humanes (és a dir, pròpies de les persones), a un ésser, una cosa o objecte que, evidentment, no són humanes. Per exemple, un animal, una planta, un llapis, una emoció i un infinit etcètera.

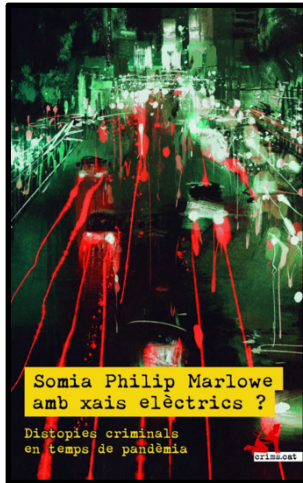

1. Identifiqueu **exemples de personificació** en el conte: Quins elements es personifiquen? Quina habilitat, capacitat, qualitat o comportament humà se'ls atribueix?
2. Però, a veure... Si acabem de parlar de domòtica i cases intel·ligents, tots aquests casos són personificacions o productes d'**intel·ligència artificial**? Quina diferència hi veieu? Què és la intel·ligència artificial?
3. **Què creieu** que les màquines / els robots no aconseguiran fer mai com les persones? **Què creieu** que poden arribar a fer millor?
4. Creieu que existeixen **riscos lligats a** desenvolupar tecnologies cada vegada més *personificades*, més humanes? Creieu que envoltats de tecnologia cada vegada més humana correm el risc que ho siguem cada vegada menys?

F) Carme Torras

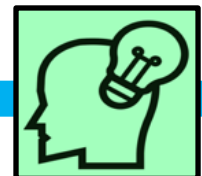
Podeu aprofundir i estirar més el fil del debat amb aquest conte de la barcelonina Carme Torras, escriptora i especialista en robòtica i intel·ligència artificial.

"Traficants d'intel·ligència", a
[Somia Philip Marlowe amb xais elèctrics?](#)
(Alrevés, 2021)

G) De carn i ossos

A partir del poema que heu escrit i/o de les reflexions i debats, **imagineu quins personatges de carn i ossos** podríeu fer aparèixer a la casa del conte: què farien? Com evolucionaria la història? S'entendrien amb la casa i els seus "habitants personificats" o no? Imagineu i apunteu totes les possibilitats que us passin pel cap i, si n'hi ha alguna que us sembla interessant, per què no en feu un nou conte?

SOLUCIONARI "VINDRAN PLUGES SUAUS"

A) EL POEMA

1 + 2. El mateix Bradbury diu que el relat conté el tema del poema i els paral·lelismes són prou evidents. Els humans podem acabar amb nosaltres mateixos a través de la guerra, matant-nos, i la nostra desaparició no suposaria pas el final de la vida: potser, davant el món natural de Teasdale o el món "robotitzat" de Bradbury, no som tan importants ni intel·ligents com ens pensem.

3. Resposta oberta.

4. Recerca.

B) PARLA L'AUTOR

1. En només dos paràgrafs, Bradbury utilitza les següents metàfores/símils: la poesia fa moure els músculs / com les flors de paper japoneses / com a trampolí / explorar noves pastures / els teus ganglis (etc.) sí que l'entenen / com llegeixes un cavall.

2. Resposta oberta.

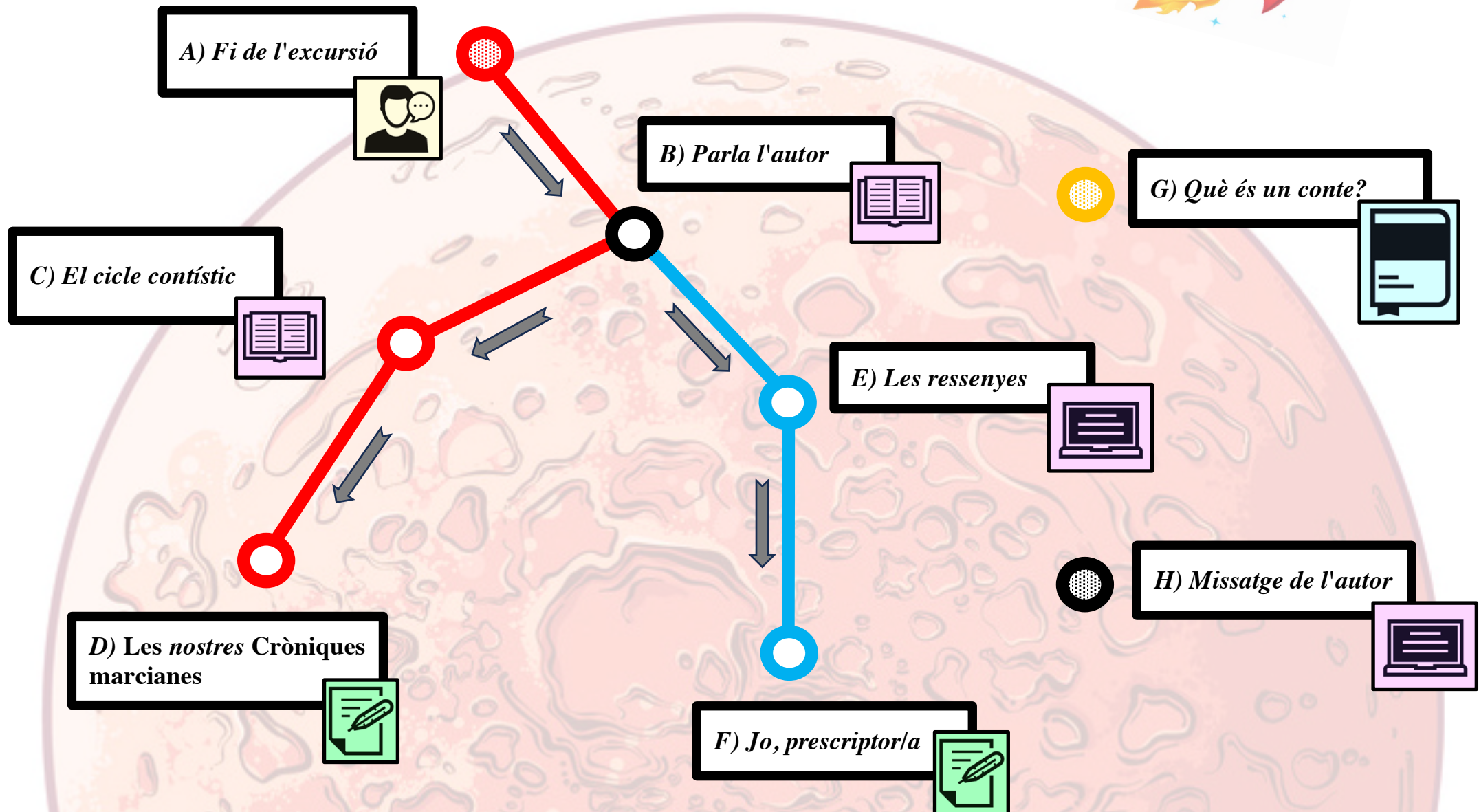
C) CREATIVITAT

D + E) Respostes obertes. Proposem reflexionar entorn els avenços tecnològics, la intel·ligència artificial, etc.

F) Torras: Un conte per dur més enllà les reflexions i el debat anteriors.

G) CREATIVITAT

10. L'EXCURSIÓ D'UN MILIÓ D'ANYS

A) *Fi de l'excursió*

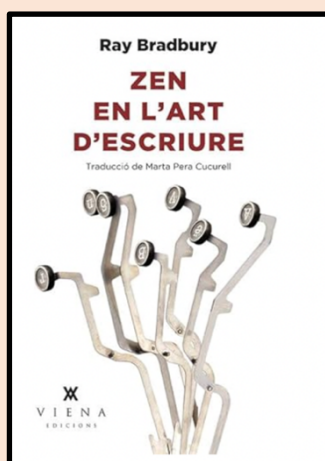

1. **Què** hi fa i farà a Mart, la família? **Per què** han fugit de la terra?
2. **Per què** el pare diu que l'excursió durarà un milió d'anys? I per què diu, assenyalant el reflex de l'aigua al final del conte, que són ells mateixos els nous marcians?
3. Teniu la sensació que amb la lectura del llibre els lectors també hem fet una "excursió"? On ens ha portat, realment, Bradbury?

B) *Parla l'autor*

Llegiu les reflexions que fa Bradbury sobre la seva intenció a l'hora d'escriure i el que vol provocar al lector (trobareu el fragment a l'apartat RECURSOS).

1. Heu sentit, al llarg del llibre, com pretenia Bradbury, que **parlava de vosaltres i del vostre món**? **Per què** creieu que Bradbury ens ha *portat a Mart* per parlar-nos-en?

2. Us ha *entretingut, divertit, estimulat, esborronat i esbargit*, el llibre?

3. Feu una llista de tots els **problemes de la humanitat** que al llarg del llibre s'han posat sobre la taula: els problemes dels quals fuig la família i els problemes que Bradbury considerava *nostres* als anys cinquanta.

C) *El cicle contístic (II)*

Acabat el llibre, és un bon moment per tornar a parlar del **cicle contístic**:

1. Heu descobert, en els contes de la segona part del llibre, més mecanismes d'enllaç, elements cohesionadors o que es repeteixin en els contes? Quins?
2. Creieu que els temes llistats a l'activitat anterior també poden ser un d'aquests elements?

D) *Les nostres Cròniques marcianes*

1. (*ve de les activitats anterior*) Sentiu els **problemes** que heu llistat com a *propis*? Són els que més us preocupen, avui en dia? O considereu que hi ha problemes nostres, dels humans d'avui en dia més importants?
2. Feu la vostra pròpia llista de problemes i *porteu-nos a Mart* per parlar-ne: si n'escriviu contes, ja tindreu les vostres **pròpies Cròniques marcianes**!

E) Les ressenyes

Una **ressenya o recensió** és un breu escrit en què es fa una valoració personal i es dona l'opinió sobre una obra: què ens ha semblat, si ens ha agradat, el que considerem més destacable...

Trobareu uns quants **exemples de ressenyes** (en format article i també en format vídeo) de *Les cròniques marcianes* a RECURSOS: feu-los una ullada i fixeu-vos en què comenten i com ho comenten els seus autors. Hi esteu d'acord?

F) Jo, prescriptor/a

Feu la vostra **pròpia ressenya del llibre**, ja sigui escrita o en forma de vídeo: Què us ha semblat? Per què el recomanàrieu? Per què no?

G) Què és un conte?

Molts autors i autores han intentat definir **què és un conte** i què el diferencia com a gènere de la novel·la. Molts d'ells, ho han fet utilitzant metàfores. Entre les més celebrades, hi trobem les del contista **Julio Cortázar**. Com que acabeu de llegir un llibre de contes, potser vosaltres ja sabreu, encara que no sapigueu posar-hi paraules, què és un conte i què el caracteritza com a gènere tan singular. ¿Us atreviu a omplir els buits indicant quan es refereix al conte o a la novel·la? Quan ho hàgiu fet, reflexioneu sobre la citació i intenteu fer la vostra pròpia definició (o metàfora) de què és un conte.

_____ i _____ es deixen comparar analògicament amb el cine i la fotografia. Mentre que en el cine, com en _____, la captació d'aquella realitat més àmplia i multiforme s'aconsegueix mitjançant el desenvolupament d'elements parcials, acumulatius, que no exclouen, per suposat, una síntesi que aporti el "clímax" de l'obra, en una fotografia o en _____ de gran qualitat es procedeix inversament, és a dir que el fotògraf o _____ es veuen obligats a escollir i limitar a una imatge o un esdeveniment que siguin significatius, que no només valguin per si mateixos, sinó que siguin capaços d'actuar en l'espectador o en el lector com una espècie d'obertura, de ferment que projecta la intel·ligència i la sensibilitat cap a alguna cosa que va més enllà de l'anècdota visual o literària continguda en la foto o _____. Un escriptor argentí, molt amic de la boxa, em deia que en el combat que s'entaula entre un text apassionant i el seu lector, _____ sempre guanya per punts, mentre que _____ ha de guanyar per knock-out.

Julio Cortázar

H) Missatge de l'autor

Per acabar, us convidem a mirar el següent vídeo (a partir dels 32 segons) amb un **missatge de l'autor**, Ray Bradbury (haureu de demanar ajuda al professor o professora d'anglès!).

Adreça Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=If9hMwaGfdk&t=14s>

SOLUCIONARI "L'EXCURSIÓ D'UN MILIÓ D'ANYS"

A) L'EXCURSIÓ

1+2. La família ha fugit de la guerra i de tot allò que el pare diu que no ha trobat a la Terra i potser mai hi va ser: fugen de la terra perquè fugen dels errors humans i esperen poder iniciar una nova vida, fundar un nou món, una nova civilització, com a nous humans/marcians.

B)

1+2. Respostes obertes.

3. Exemples de problemes de la humanitat: la por d'allò desconegut, la gelosia, la incomprensió, la manca d'empatia, la manca de respecte per les altres cultures i pel medi ambient, el racisme, la manca de curiositat i imaginació, la censura i la imposició d'idees, la incomunicació, la soledat, la relació amb les tecnologies, el creixement accelerat de la ciència, el materialisme, la supèrbia, l'ambició, l'afany de poder, la manca de seny, el mal govern, la irresponsabilitat, la guerra i l'autodestrucció.

C) Es tracta de tancar la idea d'unitat del cicle contístic afegint-hi les reflexions de fons de les activitats anteriors: els contes segueixen les aventures de personatges "massa humans" en un Mart que ben bé podria ser la Terra, abordant els problemes que l'autor considera propis de la humanitat.

D) Creativitat.

Tant per aquesta activitat com per altres del dossier dedicades a fomentar la creativitat de l'alumnat, podeu trobar propostes complementàries i inspiradores al llibre *Rodari 2.0*, una actualització de Jordi Flock de la Gramàtica de la fantasia de Rodari, publicada l'any 2023 per Publicacions de l'Abadia de Montserrat:

<https://www.pamsa.cat/wp-content/uploads/36399-Rodari-2.0.pdf>

E + F) Recerca i mirada/opinió pròpia.

G) QUÈ ÉS UN CONTE?

Novel·la i conte es deixen comparar analògicament amb el cine i la fotografia. Mentre que en el cine, com en la novel·la, la captació d'aquella realitat més àmplia i multiforme s'aconsegueix mitjançant el desenvolupament d'elements parcials, acumulatius, que no exclouen, per suposat, una síntesi que aporti el "clímax" de l'obra, en una fotografia o en un conte de gran qualitat es procedeix inversament, és a dir que el fotògraf o contista es veuen obligats a escollir i limitar a una imatge o un esdeveniment que siguin significatius, que no només valguin per si mateixos, sinó que siguin capaços d'actuar en l'espectador o en el lector com una espècie d'obertura, de ferment que projecta la intel·ligència i la sensibilitat cap a alguna cosa que va més enllà de l'anècdota visual o literària continguda en la foto o conte. Un escriptor argentí, molt amic de la boxa, em deia que en el combat que s'entaula entre un text apassionant i el seu lector, la novel·la sempre guanya per punts, mentre que el conte ha de guanyar per knock-out.

H) Discurs de Bradbury que pot obrir noves reflexions i envers el qual es pot projectar una mirada crítica per generar debat.

ANNEXOS

FITXA DE PERSONATGE

NOM:

EDAT:

MÓN EXTERN (complexió, fisonomia, indumentària)

MÓN INTERN (caràcter, emocions, idees i valors)

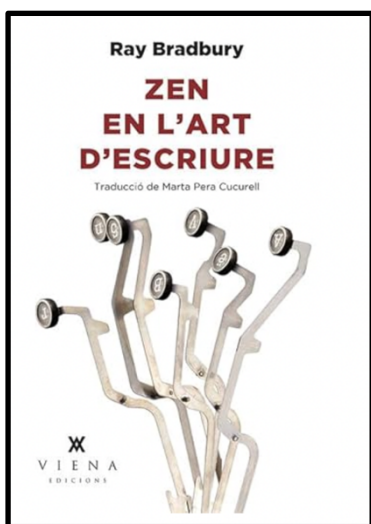

ASPECTES CLAU DE LA BIOGRAFIA

com es connecten

PARLA L'AUTOR

Ray Bardbury

Zen en l'art d'escriure.

Traducció de Marta Pera Cucurell

(Viena, 2019)

<https://vienaedicions.com/book/zen-en-lart-descriure>

FRAGMENTS SELECCIONATS

Fragment per a activitat de "Trobada nocturna" (conte 4)

Què hauria passat si no hagués conegut mai l'últim editor que vaig conèixer, en Walter I. Bradbury de Doubleday, que em va fer la coneguda pregunta depriment –"Portes alguna novel·la dintre teu?"– i només em va sentir descriure la milla que recorria cada dia en quatre minuts, i que durant l'esmorzar trepitjava la mina d'una idea, en recollia els fragments, els fonia i a l'hora de dinar els posava a refredar.

En Walter Bradbury va moure el cap, es va acabar les postres, va rumiar i finalment va dir:

–Em sembla que ja has escrit una novel·la.

–Què –li vaig dir–. I quan?

–Què me'n dius de tots aquests contes de marcians que has publicat durant els últims quatre anys? –va respondre en Brad–. No hi ha un fil conductor amagat? ¿No les podries cosir per fer una mena de teixit, cosí segon de la novel·la?

–Mare meva! –vaig dir.

–Què?

–Mare meva –vaig repetir–. Quan vaig llegir Winnesburg, Ohio, el 1944, de Sherwood Anderson, em vaig dir que hauria de provar d'escriure alguna cosa, encara que no fos tan bona, i que l'havia de situar a Mart. Vaig fer un esquema dels personatges i dels esdeveniments del Planeta Vermell, però aviat vaig perdre la carpeta!

(...)

El 1949, quan va néixer la nostra primera filla, havia ajustat i fos tots els meus objectes marcians perduts però ara trobats. N'havia resultat un llibre, no pas de personatges estrafolaris, com a Winnesburg, Ohio, sinó una sèrie d'idees, conceptes, fantasies i somnis estranys que jo havia començat a tenir i que se m'havien despertat quan tenia dotze anys.

Fragment per a activitat d'"Usher II" (conte 6)

—Com és que els Estats Units, el país de les "idees en marxa", ha negligit tant de temps la fantasia i la ciència-ficció? Per què només se'ls ha dedicat atenció durant els últims trenta anys?

(...) durant els anys vint i els anys trenta no hi havia ni un sol llibre de ciència-ficció en cap programa escolar. A les biblioteques tampoc n'hi havia gaires. Amb prou feines un parell de cops l'any algun editor responsable s'arriscava a publicar un o dos llibres del que es podria anomenar ficció especulativa

(...)

Quines eren les raons d'això?

Entre els bibliotecaris i els professors hi havia, en aquella època, que avui encara persisteix vagament, la idea, el principi, el pensament que amb els cereals de l'esmorzar només s'havien de menjar Fets. I la fantasia? Això és per als fènix. La fantasia, encara que prengui formes de la ciència-ficció, cosa que fa sovint, és perillosa. És escapista. És somiatruïtes. No té res a veure amb el món i amb els problemes del món.

Això ho deien els esnobs que no sabien que eren esnobs.

Fragment per a activitat de "Els llargs anys" (conte 7)

La canalla percebia, si és que no ho deien en veu baixa, que tota la ciència-ficció és un intent de resoldre problemes fent veure que mires a una altra banda.

En un altre lloc he descrit aquest procés literari com Perseu enfrontat amb la Medusa. Mirant la imatge de la Medusa en el seu escut de bronze, fent veure que mira en una altra direcció, Perseu alça el braç per sobre de la seva espatlla i talla el cap a la Medusa. D'una manera semblant, la ciència-

ficció inventa futurs per curar gossos malalts que jeu en al carrer d'avui. El camí indirecte ho és tot. La metàfora és la medicina.

(...)

Volem les estrelles? Les podem tenir. Podem demanar tasses de foc al sol? Sí que ho podem fer, i ho hem de fer per il·luminar el món.

A tot arreu on mirem: problemes. A tot arreu on mirem amb més profunditat: solucions. Els fills dels homes, els fills dels temps, com poden no deixar-se fascinar per aquests reptes? Per tant: la ciència-ficció i la seva història recent.

Fragment per a activitat de "Les poblacions silencioses" (conte 8)

En les teves lectures, busca llibres que t'ajudin a millorar el teu sentit del color, i el sentit de la forma i de la mesura del món. Per què no aprendre sobre els sentits de l'olfacte i la oïda? Els teus personatges hauran de fer servir el nas i les orelles de tant en tant si no es volen perdre la meitat de les olors i els sons de la ciutat, i tots els sons silvestres que encara se senten entre els arbres i a la gespa dels jardins de la ciutat.

Per què tanta insistència en el sentits? Perquè per convèncer el lector que de debò és allà, li has d'assaltar cada un dels sentits, un després de l'altre, amb color, so, gust i textura. Si el lector sent el sol a la pell, i el vent fent-li esbategar les mànigues de la camisa, ja tens mitja batalla guanyada. Les històries més improbables es poden fer creïbles si el lector, a través dels sentits, està convençut que es troba enmig dels esdeveniments. Llavors no es pot negar a participar-hi.

Fragment per a activitats de "Vindran pluges suaus" (conte 9)

Llegeix poesia cada dia de la teva vida. La poesia va bé perquè et fa moure músculs que normalment no fas servir. La poesia expandeix els sentits i els manté en una condició òptima. Et fa conscient del nas, els ulls, les orelles, la llengua i les mans. I, sobretot, la poesia és metàfora o símil condensat. Les metàfores, com les flors de paper japoneses, es poden expandir cap enfora fins assolir formes gegants. En els llibres de poesia hi ha idees a tort i a dret, però rarament he vist professors de narrativa breu que els recomanin com a trampolí.

Quina poesia? Qualsevol poesia que et faci posar la pell de gallina. No ho forcis. Pren-t'ho amb calma. Amb el temps arribaràs a T.S. Eliot, t'hi sentiràs a gust, i el deixaràs enrere per explorar noves pastures. Dius que no entens Dylan Thomas? Ja, però els teus ganglis sí que l'entenen, i el teu enginy secret, i els teus fills nonats. Llegeix-lo de la mateixa manera que llegeixes amb els ulls un cavall que galopa lliure per un prat verd sense límits en un dia de vent.

Fragment per a activitats de "Trobada nocturna (conte 10)

La meva intenció és que les meves obres, primer de tot, entretinguin i produeixin una bona diversió que estimuli, provoqui, esborroni i, tant de bo, esbargeixi. Trobo que això és important: explicar una bona història, escriure bé les passions fins al final. Que el residu aflori quan l'obra s'ha acabat i la gent torna a casa. Que l'espectador es desperti a mitja nit i digui: Ah, volia dir això! O que l'endemà plori: Es refereix a nosaltres! Es refereix a ara! Al nostre món, als nostres problemes, als nostres plaers i al nostre desesper!

Si voleu saber més sobre l'autor, podeu consultar la seva pàgina web:

<https://raybradbury.com>

RESSENYES

A continuació enllacem algunes ressenyes del llibre.

Escrites:

- *El bilbionauta* (M. Mercè Cuartiella):
<https://elbiblionauta.com/ca/2020/08/12/les-croniques-marcianes-1950-ray-bradbury/>
- *La biblioteca del Kraken* (Eloi Puig):
<https://www.elkraken.com/R-croniques%20marcianes.htm>
- *Llibres i punt* (Sergi):
<https://www.llibresipunt.cat/2020/04/les-croniques-marcianes.html?m=1>

Audiovisuals:

- *Llibres de l'illa de Gont* (Roser Agnès)
<https://www.youtube.com/watch?v=pdsy9wB7tDY>
- [En anglès] *Becky M*:
https://www.youtube.com/watch?v=bkCQ3Rc_Cpg
- [En anglès] *Winx & Ink*:
https://www.youtube.com/watch?v=pP7zh5_yX04
- [En anglès] *Book Spin*:
<https://www.youtube.com/watch?v=3Q0fgFleb1o>
- [En anglès] *Owen Edwards*:
<https://www.youtube.com/watch?v=-4Lg9krVX4U>